

MARCALI

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV



**MARCALI KÖZÖS
ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL**
8700 Marcali, Rákóczi u. 11.
Telefon: 85/501-006 Pf.: 5.
E-mail: jegyzo@marcali.hu



Ügyiratszám: 353/16/2018

Tárgy: Települési arculati kézikönyv
elfogadása

119/2018. (IX.20.) számú képviselő-testületi határozat

Marcali Város Önkormányzata Képviselő-testülete a „Marcali településképi arculati kézikönyv”-et az internetes tárhelyre feltöltött tartalommal elfogadja.

Felhatalmazza a polgármestert, hogy gondoskodjon a településképi arculati kézikönyvvel kapcsolatos – a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 43/B.§-ban meghatározott – további feladatok ellátásáról.

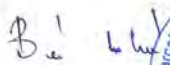
Felelős: Dr. Sütő László polgármester
Határidő: folyamatos

K.m.f.

Dr. Sütő László s.k.
polgármester

Bödöné dr. Molnár Irén
címzetes főjegyző

A kivonat hiteles. 2018. szeptember 20.


Bödöné dr. Molnár Irén
címzetes főjegyző


TARTALOMJEGYZÉK



POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ.....	3
1. BEVEZETÉS.....	4
2. MARCALI BEMUTATÁSA.....	5
3. ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉGÜNK.....	9
4. TÁJI- ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEINK.....	30
5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK.....	32
6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ.....	53
7. MAI AJÁNLOTT PÉLDÁK.....	63
8. UTCÁK, TEREK.....	81
9. ZÖLDFELÜLETEK.....	82
10. REKLÁMOK, REKLÁMHORDOZÓK.....	83
11. EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK.....	84
FORRÁSJEGYZÉK.....	85
IMPRESSZUM.....	86

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ



Marcali története az 1274-es első írásos említés óta bőséges tárháza annak a kitartásnak, a településhez való ragaszkodásnak, amely az eltelt 730 év pártviszályai, forradalmai s a háborúk között is megtartotta, mindig újjáépítette a települést. A ma jó infrastruktúrával, kitűnő földrajzi helyzettel rendelkező kisváros közel 12 ezer ember otthona; a Balaton üdülőkörzetének, a közel 40 ezer lelket számláló kistérség községeinek legfőbb gazdasági, egészségügyi és kulturális szervező központja.

Jó iskoláink, művészeti csoportjaink, rendezvényeink, gazdag áruválasztékot kínáló üzleteink mellett a gondozott parkok, a műalkotások, a barátságos szőlőhegyi présházak nagyszerű borai és kiváló vadászterületek várják a hozzánk látogatókat. 2003-ban sikerült megvalósítani a város közösségének régi vágyát, felépítettük a város gyógyfürdőjét és szabadidő központját.

Kiadványunk hiánypótló segédeszközként kívánja szolgálni a településünkön új épületeket építeni, illetve a meglévő épületeket felújítani szándékozókat. A különböző karakterű városrészek bemutatásával és az ajánlott példákkal szeretnénk tudatosítani az olvasóban természeti és épített környezetünk értékeinek fontosságát, egyben érzékeltetni is kívánjuk ez irányú elvárásainkat. Útmutatást kívánunk nyújtani az építkezőknek és tervezőknek olyan épületek létrehozásához, melyek szervesen illeszkednek Marcali arculatához.

Kérem, legyen Ön is alakítója településünknek, kísérje figyelemmel jövőnk alakulását!

Tisztelettel:

Dr. Sütő László
polgármester

1. BEVEZETÉS

Marcali Somogy megye északnyugati részében fekszik. A Balatontól 13 km-re található város ma közel 12.000 fő otthona, s évszázadok óta fontos szerepet tölt be térségének gazdasági és társadalmi életében egyaránt. Földrajzi fekvése, terepadottságai kedvezőek, melyek megfelelő belső mozgást, élénk gazdasági életet, építészeti korszerűsödést és terjeszkedést tesznek lehetővé a település számára. A város a „régio kapuja” szerepét erősíti, a balatoni turisztikai régió határán fekszik. A Marcali-hát tájegység részeként igen színes és változatos természeti környezete teszi gazdagabbá a várost. Keleti határától egészen Böhönyéig húzódó Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet az utóbbi időben egyre szélesebb körű érdeklődést vált ki.

Marcali utcáin és terein egymás mellett él a múlt és a jelen. A település még nagyon sok helyen őrzi az egyes korszakok történeti értékeit. Az utcák és telkek hálózatán keresztül, illetve az épületek nagy részén felfedezhetőek a különböző építészeti korszakok stílusjegyei. A régmúlt korok őrzött, művi emlékei, a beépített területek, a természeti táj, a tájszerkezet és területhasználat együttesen kölcsönöznek sajátos arculatot Marcalinak. Ezért jelen településképi arculati kézikönyv és az azon alapuló, vele szoros összhangban készülő településképi rendelet ezeknek a meglévő értékeknek a megóvására, valamint az ésszerű és visszafogott, a kialakult környezethez igazodó fejlesztésekre helyezi a hangsúlyt. A védelmi elvek, javaslatok alkalmazása révén a település értékei megőrizhetőek, a jövőbeni fejlesztések építészeti összhangja, a település képi harmóniája fenntartható a következő generációk, illetve az ide látogatók számára egyaránt. A kézikönyv igyekszik bemutatni a települést, kialakulásának rövid történetét, táji és építészeti értékeit, kulturális örökségét, illetve a későbbiekben pedig irányadó példákkal szemléltetve nyújt részletes útmutatást az építészek és újonnan építkezők számára. Cél, hogy az új, modern épületek a város egyedülálló településképebe illeszkedve tovább gazdagítsák Marcali karakterét.



2. MARCALI BEMUTATÁSA

Marcali a Balatontól délre, a Marcali-hátság lankái között terül el. Az egykori mocsárvilágból kiemelkedő terület előnyeit az őskori ember is felismerte. A Balaton öblei lehetőséget adtak a halászatra, nádasai és a hátság erdői az élelmiszerszerzés fontos színhelyei voltak, s a lankás vidék alkalmas helyet kínált a földművelésre, állattenyésztésre egyaránt.



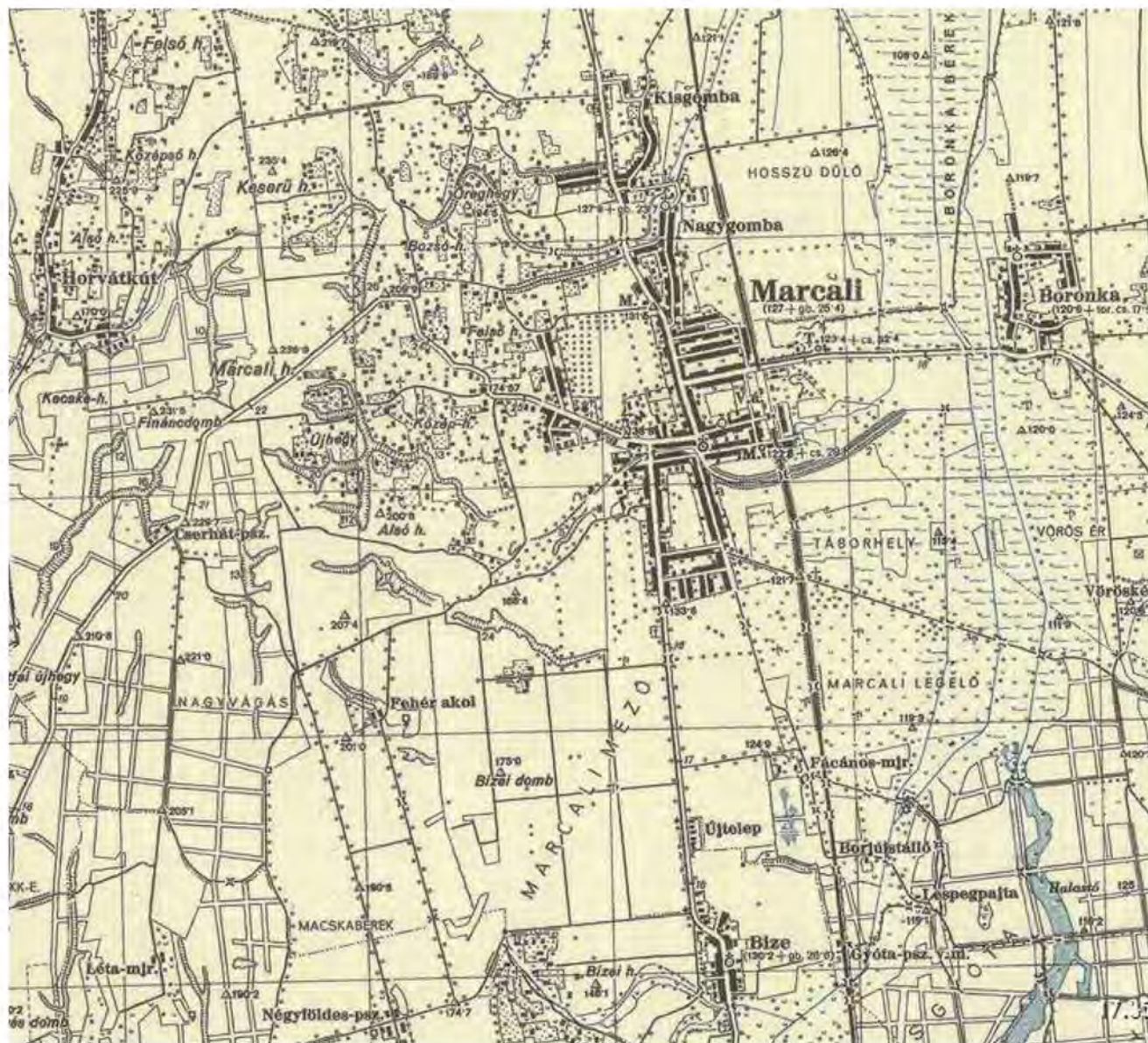
A településen feltárt régészeti leletek a 4-5000 évvel ezelőtti letelepedés bizonyítékai. A vonaldíszes kerámia kultúrához tartozó edénymaradványokat, az előkerült csont szerszámokat ma a kaposvári Rippl Rónai Múzeum őrzi. A réz- és bronzkorból szintén maradtak fenn apró arany- és réztárgyak. A rómaiak az I. század folyamán hozták létre Pannonia tartományát. A Savariát és Sopianae-t összekötő hadiút Marcali környékét is érintette, az előkerült leletanyag alapján pedig feltételezhető, hogy a területen útsomópont és lakott település volt egykor. Az V. században a római uralom végetértével megkezdődött egy újabb népvándorlás. Többek között hunok, gótok, gepidák, avarok előzték meg a magyar népet, Marcali területe folyamatosan lakott helynek számított. A település létezésének első írásos bizonyítéka az Árpád-korban, 1274. szeptember 9-én keltezett oklevél. Marcali a Pécz nemzetségből származó Marczali család ősi birtoka volt, a Pécz nembeli Gergely kaphatott itt birtokot 1275 körül, hadi érdemei elismeréséül. Írásos emlékeink 1338-ban még csak „villa”-ként, azaz faluként említik, azonban 1448-tól már oppidium, vagyis mezővárosi ranggal, vásártartási joggal, kéttornyú gótikus templommal, várkastéllyal és iskolával büszkélkedhetett. 1488-tól, a Marczali család kihalása után a település a Báthori család birtokába került, ők építették a földvárat, mely 1566-ra a török háborúk során a településsel együtt elpusztult. A török hódoltság alatt nahie, vagyis központja volt térségének, akkori népessége hozzávetőlegesen 150 fő volt. A falu újbóli fejlődése a török kiűzése után, 1686-tól, a Széchenyi család gazdálkodása révén indult meg. A 18. században gyors ütemben újjáépült település, birtokközpont lett, s 1772-ben újra mezővárosi rangot kapott. Ezt a korszakot láthatjuk az első katonai felmérés térképén, ami merőben különbözik a mai táj képétől. A Boronka-patak medre körül ekkor még széles sávban mocsaras, lápos, nedves réttel tarkított területek húzódtak és sok kisebb tó létezett a közigazgatási határ déli felén. Erdőterületei jóval kiterjedtebbek a jelenleginél. A térképen látható, hogy Kis- és Nagygyomai, illetve Boronka már akkoriban Marcalitól független, önálló lakott település volt.

Marcali bemutatása

A Széchenyi család több mint 250 évig meghatározó szereplők a település életének, és fejlődésének, hiszen az uradalmi központ létesítésével sorra jelentek meg a település képét befolyásoló épületek. 1715-ben 39 házat írtak össze. Széchenyi Zsigmond az iskola, a plébánia és a templom rendbetételével újjáélesztette a falut, így 1722-től újból egypapos plébánia és egytanítós iskola működött a településen. 1735-től közel 15 éven át itt tartották a megyegyűléseket, peres eljárásokat folytattak le, így gyakorlatilag a megyeszékhely funkcióját látta el 1749-ig. 1754-től 1820-ig, Széchenyi Ferenc nevével fémjelzett időszak Marcali történetének egyik legvirágzóbb szakasza volt. Iparosokkal népesítette be a települést, postakocsi állomást, sóelosztó hivatalt létesített, városrendezést hajtott végre. A régi majorházat pedig kastéllyá bővítette a család. A XIX. század elején Széchenyi Pál örökölte a várost, aki iparpártolásával, a vásártartási jog bővítésével, valamint a németajkú családok gyermekei számára nyitott iskola alapításával segítette a gyorsuló ütemű polgárosodást. A II. katonai felmérés térképén már jelentős változás tapasztalható ebben az időszakban. Már Horvátkút is szerepel a térképen, a Tardi- és Újhegygel együtt szőlőművelés alá vont területként. A déli tőrendszert a lecsapolások következtében ekkorra eltűnik, már kivehető a Sári-csatorna és az Üsztő Major környéki lecsapolóárkok. A Marcali és Bize közötti erdők eltűnnek, egy részükön legelő, máshol majorságok létesültek. Marcali és Boronka között, illetve a Gombai résztől keletre mocsaras, berkes területeket még találni.



Marcali bemutatása



A század első felében, a Habsburg önkényuralom idején a település fejlődési lehetőségeit korlátozta, hogy a nagy vasútépítési időszakban a Buda-Kanizsa-Adria vasút, földesúri tilalom miatt elkerülte Marcalit, csak mellékvonal érintette. Ez az akkori várost teljesen elszigetelte, közúti visszaestek a rangsorban, a főútvonalak rendre elkerülték, mely mezőgazdaságát és kisiparát is visszavetette. A negyedik katonai felmérésen ennek ellenére sűrű úthálózattal találkozunk. A falvakat összekötő utak rendre fásítottak, de a művelési ágakban nagyobb változást nem észlelni, pusztán a beépített területek növekednek, így Marcali, Kisgomba és Nagygomba a századfordulóra összenő. A szántóföldeken és a megmaradt erdőterületeken már felfedezhetőek a nagyüzemi gazdálkodás nyomai. Elmondható, hogy a vasút megjelenése mégis jelentős hatást gyakorolt a településre, hiszen ezt követően épült ki a város új, stílusában is egységes képet mutató, polgárházakból álló, a ma építészeti rendkívül értékes utcája, a Vasúti, azaz jelenkori nevén a Petőfi utca. Az 1893-ban felépült állomás épülete, illetve a vasúti vendéglő meghatározó tömege ma is az utcaképnek. A nagyközségi rangú Marcalira a századfordulón kisvárosi életvitel volt jellemző. A XX. század első évtizedeiben emelt épületek a mai városképnek is meghatározói. Ekkor nyílt meg a fiatalok előtt a polgári iskola kapuja, 1906-ban vették a birtokukba a marcali izraelita hívek a gyönyörű, új zsinagógát, mely épület sajnálatos módon már nem áll.

Marcali bemutatása



Az első világháború érzékenyen érintette a nagyközséget. 246 fő esett áldozatul, amelyet tetézett a tanácsköztársaság bukását követő megtorlás. A két világháború közötti időben a városiasodás legjobb útján haladt Marcali. 1925-ben a petróleumlámpákat felváltotta a villanyvilágítás. A Fő utca polgári épületei a kisvárosi jelleget körvonalazták. Marcali 1927-ben hivatalosan is egyesült Gombával, ami nem csak a népességszám emelkedését jelentette, hanem az új településrész a település nyugodt kertvárosát képezte. Az ígéretes fejlődésnek a második világháború vetett véget. 1944 decemberétől 1945 március végéig elkeseredett harcok folytak a Margit-vonal mentén, amelynek Marcali is része volt. A háború utóvédharcai súlyos katonai és polgári veszteségekkel jártak, Marcali 600 polgárát temette el, illetve az események során ép háza alig marad. A II. világháborús emlékmű a korabeli lakosság tizedrészének nevét őrzi. A II. világháborút követő időszakban az újrainduláshoz az uradalom ingatlanainak köztulajdonba vétele, majd az állami építkezések adtak lökést. Ipari fejlődése a mezőgazdaság nagyüzemi átszervezése után, az 1960-as években vett nagyobb lendületet. A második világháború után megindult fejlődés tette lehetővé, hogy évszázadokkal ezelőtti kiváltságait visszaszerezze. 1977-ben ismét városi rangot kapott, ekkor lett a város része Bize, Horvátkút és Boronka is. 1984-ig járási székhely szerepkörét töltötte be, majd 1990-től Marcali Város Önkormányzatának választott testülete igazgatja, irányítja a település életét. Marcali ma mintegy 12 ezer fős város, ma is a kistérség gazdasági, kereskedelmi, közigazgatási, egészségügyi, kulturális centruma, közel a Balatonhoz.



Üdvözlét Marcaliból!

Fő-utca részlet.



3. ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉGÜNK

Marcali épített örökségét illetően rendkívül gazdag város. Számtalan régészeti lelőhelye mellett a településen 8 országos védelmet élvező műemlék található, melyek környezete is területi műemléki védetség alatt áll. A műemlékek mellett 69 helyi védelem alatt álló, szép állapotban meglévő középülettel, lakóházzal és rengeteg szakrális emlékekkel büszkélkedik.



Római Katolikus templom és plébánia

A Boldog II. János Pál pápa téren álló, Gyümölcsoltó Boldogasszony Plébániatemplom (1) a város legrégebbi épülete. A több mint 700 éves római katolikus templom és a plébánia alapításának ideje írásos emlékeink alapján a XIV. század elejére tehető. Az akkori nevén Szent Ányos plébániatemplom 1566-ban a török megszállás következtében erősen lepusztult, tornyait elvesztette, újjáépítésére csak 1730 táján került sor. A századok során többszöri átalakításra kerülő templom ma román, gótikus, barokk és eklektikus stílusjegyeket egyaránt hordoz. Az egyhajós, kelet felé néző, késő románkori szentélyű épület a gótika korában 16 méterrel és egy második déli bejáratával bővült. Kétszintes lépcsős, gótikus támpillérek találhatók a déli homlokzaton. A török utáni újjáépítéskor kapta barokk mennyezetét és gazdagon díszített háromszintes, 25 méter magas tornyát. 1910-ben már az eklektika jegyében bővült. Szentélye átépült, a hajónál magasabb, homlokzata a fal síkjából kiemelkedő, díszítő jellegű, pillérszerű sávval tagolt. Főoltára domborműves remekmű, melyet Hans Gustav Dittenberger festménye díszít. A 2000-es években a műemléket kívül-belül gyönyörűen felújították. Oratóriumában egyháztörténeti állandó kiállítás várja látogatóit. Védőszentje 1737 óta Gyümölcsoltó Boldogasszony.

A templom mellett álló plébánia (2) épületét 1812-ben, barokk stílusban építették. A Gyümölcsoltó Boldogasszony Plébániatemplommal és annak parkjával együtt a 60'-as években műemlékké nyilvánították.



Nagygombai Római Katolikus templom

Az 1927-ig még önálló településként ismert Nagygomba városrész Táncsis Mihály utcai templomát (3) írásos források 1397-ben említik először. A hódoltság után a középkori templomot 1735-ben részben téglából és fából építették újjá, mai barokk formáját pedig 1755-ben nyerte el Deseő Imre jóvoltából. A torony tetejét 1880-ban építették újjá, egy földrengés miatt szétnyílt boltozatát végül 1894-ben vaspántokkal húzták össze. A II. világháború pusztításai a gombai templomot sem kímélték, tornyát és tetőzetét lebombázták. Helyreállítását 1967-ben fejezték be. A templomot Antiochiai Szent Margit tiszteletére szentelték föl.



Szent Orbán Szőlőhegyi kápolna és Mária oszlop

A Középhegyen, a Széchenyi utca folytatásában található a szőlő és szőlőművelők védőszentjének szentelt Szent Orbán kápolna (4). Az 1700-as évek végén építették. Romantikus stílusjegyeket tükröző formáját pedig 1866-ban kapta.

Szintén műemlék a Nagypincéhez vezető úton, a Szőlőhegy - Öreghegyi út elágazásánál 1870-ben állított neogót stílusú, homokkőből készült Mária oszlop (8). Talapzatát utólag, 1936-ban készítették el.

8



4



Kórház, volt Széchenyi-kastély

A Széchenyi család 1677-től, közel 300 éven át volt Marcali birtokosa és fejlesztője. A város hitéleti épületei mellett egyik legjelentősebb műemléke ma az 1913-ban gróf Széchenyi Andor Pál által építtetett kastély (5).

A kétszintes, „U” alaprajzú neobarokk kastély Széchenyi Gyula régi, Ybl Miklós tervezte földszintes épülete helyén épült meg, Siedek Viktor bécsi építész tervei alapján. A 85 helyiségből álló, kiemelt manzárdtetős Széchenyi-kastély kivitelezője két marcali építőmester, Sztelek Ferenc és Csomós Gergely volt. Az épület homlokzatán a Széchenyi és Csekonics családi címerek láthatóak. A kastély vízellátását az 1913-ban épített víztorony biztosította. 1944-ben az utolsó családtag, Széchenyi Endre, mielőtt nyugatra költözött, hadikórház céljára adta át a kastélyát, ma ez képezi a kórház középso épületét.

1951-ben a régi uradalom területén, a majorsági épületek elbontása után felépült a Hunyadi János Laktanya. Napjainkra egyedül a 19. század elején épült istálló maradt meg, amely rendelőként működött. A kastély parkjában a II. világháborúban elesett szovjet katonák sírjai számára temetőt alakítottak ki. A sírkert felszámolása után – eredeti funkciójának megfelelően – ma parkként, közparkként funkcionál, amelyben a városhoz kötődő jeles személyek szobrai is helyet kaptak.



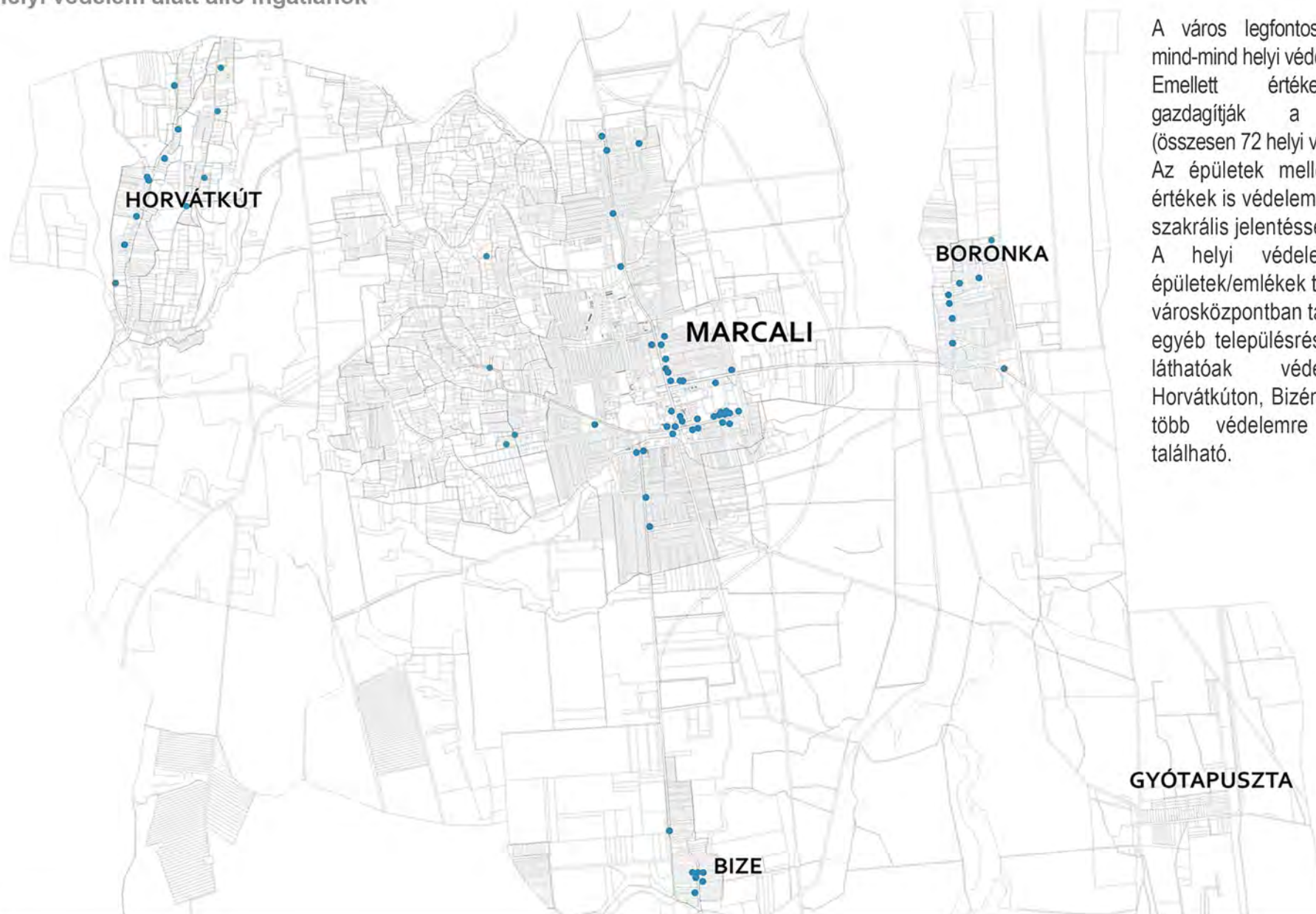
Présházak



6/7

Műemléki védelem alatt áll Marcali két legrégebbi présháza is. A présházak a Nagypincei úttól délre és a Széchenyi utcától délre helyezkednek el. Az eredeti népi építészet jegyeit őrző házikók a XIX. században épültek. Mindkettő kiváló állapotban van. A pincével is rendelkező présházak kihagyhatatlan állomásai a turizmusnak. A szőlőhegyen még számos szép állapotú présház és pince is megtalálható, melyek szintén helyi védelem alatt állnak.

Helyi védelem alatt álló ingatlanok



A város legfontosabb középületei mind-mind helyi védettséget élveznek. Emellett értékes lakóházak gazdagítják a településképet (összesen 72 helyi védett épület van). Az épületek mellett egyéb művi értékek is védelem alá kerültek (pl.: szakrális jelentéssel bíró elemek). A helyi védelem alatt álló épületek/emlékek többsége Marcali városközpontban találhatóak, de az egyéb településrészekben is bőven láthatóak védett emlékek. Horvátkúton, Bizén és Boronkán is több védelemre méltó épület található.

Helyi védelem alatt álló ingatlanok

A város legfontosabb középületei helyi védeltséget élveznek. Patinás építészeti stílust képvisel a Petőfi Sándor utcában található egykori városi **zeneiskola**. A település polgárosodó utcája, a Petőfi utca északi oldalán található XIX-XX. század fordulóján épült historizáló tömegű épület a mai napig az egykori nagypolgári villa jegyeit tükrözi. Eredeti tulajdonosa Lengyel József író édesapja, későbbi lakója pedig Lechner Vilmos a Polgári Iskolai Egyesület alapító tagja volt. Ifj. Szelek Ferenc tervezte az akkori kisváros eklektikus arculatának megfelelő stílusban, homlokzatán 1898-as évszám olvasható. A rendkívül szépen felújított és kitűnő állapotban meglévő épület ma a Somogy Megyei Kormányhivatal Marcali Járási Hivatalának ad otthont.

A mai városkép jellegzetes, barokkos stílusjegyekkel rendelkező reprezentatív épülete a Rákóczi utcában található **Városháza**. A jelenlegi épület helyén a XVIII. század óta állt egy földszintes hivatali épület, melyet 1942-ben bontottak el, s helyére Csomós Gergely és László marcali építőmesterek tervei alapján, a fonyódi Csényi István kivitelező mester vezetésével épült meg a mai Városháza. A barokkos hangulatú, manzárdtetős középület homlokzatán öt nagy homlokzati ablak és kovácsoltvas erkély látható. Műkövel díszített, egyemeletes, harmonikus látványú épület. A műkö munkákat, a lépcsőket, az erkélytartó díszeket és a település ma is látható címerét Borovitz Imre kaposvári kőszobrász-mester faragta. Az 1943-as év közepére átadott új község-háza épülete a szakma és a lakosság elismerését egyaránt elnyerte.



Helyi védelem alatt álló ingatlanok

Az igazságszolgáltatás épülete Marcaliban egykoron a Főszolgabírói Hivatal volt. . Városrendezési okokból azonban lebontották, funkcióját ma a Marcali **Városi Bíróság** tölti be a Rákóczi utca nyugati oldalán. Egyedi építészeti érték, mely 1927-ben épült meg Almási Balogh Lóránt építész tervei alapján. A kétszintes, középrizalitos, íves oromzattal ellátott épület tengelyében helyezték el a kőből faragott címet. Felújítása 1992-ben történt. Sárga falán Noszlopy Gáspár emlékét őrző márványtáblát láthatunk.



A Városi Rendőrkapitányság

épülete a múlt század első harmadában épült Balogh Lóránt tervei alapján. Az egykori Magyar Királyi Adóhivatal épülete, mely később Pénzügyőr laktanyaként funkcionált, kései klasszicista jegyeket tükröző szimmetrikus homlokzatú épület. A földszintes sorból kiemelkedő középső része timpanonos. E kétszintes homlokzaton végigfut a pilasztersor. Oldalszárnyain lévő ablakait körülvevő díszítése jellegzetes.



Helyi védelem alatt álló ingatlanok

Marcaliban a 20. század elején jött létre a Polgári Iskola Egyesület (mai nevén Marcali **Noszlopy Gáspár Általános és Alapfokú Művészeti Iskola**), majd 1923-ban megszületett az igény egy új, reprezentatív iskolaépület felépítésére a Széchenyi utca 58-60. szám alatt, mivel az addig használt épületek állapota leromlott. A meghirdetett pályázatra beérkezett tervek közül dr. Fábíán Gáspár műépítész, az 1920-as évek legjobban foglalkoztatott templom- és iskolaépítőjének tervrajzait fogadták el. Csomós Gergely kivitelező és Balázs Gyula budapesti építőmester közreműködésével, Urbán Konrád építésvezetővel 1926 őszén indult meg az építkezés. Az állami iskola egyszerűsített barokk stílusú, manzárd tetővel ellátott épület, amelynek a középső homlokzat felett kiemelkedő impozáns huszártorony az ékessége. A jó arányú épület historizáló építészeti jegyekkel díszített. Az északi részen négy tanteremben a fiúk, a déli részen négy tanteremben a lányok kaptak helyet. Az iskolaépületben volt az igazgatói és az altszti lakás is. A korszerű oktatást szolgálta egy tornaterem, a parkosított udvar és egy tangazdaság, amelyben 100 gyümölcsfát ültettek el. A polgári iskola 1928. október 16-án nyitotta meg a kapuit. Az 1929-30-as tanévben 133 fiú és 67 leány járt az új polgári iskolába. Ma az iskola 24 tanulócsoporthal, 521 diákkal működik.



Helyi védelem alatt álló ingatlanok



A város több kereskedelmi tevékenységet befogadó épülete szintén helyi védelmet élvez. Az eredeti vendégfogadó feltehetően már a XVIII. században állt, későbbi nevén a **Korona Szálló** néven többen ismerik ("Kopári sarok"). A századfordulón rengeteg funkciónak adott otthont, volt kocsmá és vendéglő, kávéház, bálterem, színház és mozi, kaszinó és egyesületi székház is. 1912-13-ban akkori tulajdonosa Kopári Jenő építtette át Csomós Gergely és Sztelek Ferenc tervei alapján. Ekkor készült el az emeleti ráépítés is. A sarkon álló épület tömege, hagyományos nyílásrendje, fő és osztó párkánya, ablakkeretezései és a lesarkított kovácsoltvas erkélye jelentős és szép példája az egykori polgárosodó mezővárosnak.



A Rákóczi úti volt iskola, az egykori **Mayer ház** a Rákóczi utca meghatározó, karakteres eleme. Az épület Mayer Ignác ügyvéd, az Általános Takarékpénztár alapítójának háza, 1903-ban épült. A szimmetrikus elrendezésű tömeg és homlokzat erkélyes középrizalitja és fölötté az attika fal, valamint az íves emeleti ablaksor díszes keretezései és a mívés kovácsoltvas erkélykorlát is a barokk stílust tükrözi vissza.

Helyi védelem alatt álló ingatlanok

Bernáth Aurél Kossuth-díjas festőművész 1895-ben született Marcaliban. A szülői házat az ügyvéd édesapa, Dr. Bernáth Béla építtette, a család 1913-ig lakott benne. A leromlott épületet 1931-ben bontották le. Ma már csak Bernáth Aurél szülőházának nyugati oldala emlékeztet a hajdani épületre, mely ma **Bernáth Aurél Galéria** (Kossuth Lajos utca 25.) néven működik. Az 1930-as évek elején Dr. Schustek Jenő Béla, a marcali kórház főigazgatója és felesége, Csiszár Mária rendelte meg a bauhaus jellegű villa építését. Az épület kettő telek összenyitásából létrehozott parkosított udvaron áll. Anno Marcali legszebb háza és kertje volt. A Schustek villa néven is emlegetett épület Marcali építészeti és fontos eleme. Az akkori modern elvek alapján épült meg, és az azt körülvevő természeti környezet méltón szolgálja megváltozott funkcióját és a település orvosának emlékét is. 1982-ben meghalt Bernáth Aurél, ezért Ress Zoltán, Marcali tanácselnöke emlékműzeumot létesített a szülőház helyén álló Schustek-villa épületében. A jó adottságokkal rendelkező épületben 1984. május 14-én avatták fel a Bernáth Aurél Emlékműzeumot. Az udvarán a Pátzay Pál szobrászművész által készített Bernáth-mellszobrot állították fel. A villa előtt műkőből készült, „Játszó gyerekek” megnevezésű szobor állt, és egy díszes madáritató is ékesítette a kertet. Az épület a megyei múzeum kezeléséből 1991-ben Marcali Város Önkormányzatához került, s képzőművészeti tárlatok kaptak helyet benne, 2011 novemberétől pedig Bernáth Aurél több mint harminc műalkotásából készült állandó tárlat várja a látogatókat.



Helyi védelem alatt álló ingatlanok

A „**Nagy Pince**” (Forgách Pince) jelentős település-, és gazdálkodástörténeti emlék. A rómaiak óta a Marcali-hát fontos szőlőtermesztő és bortermelő vidék, s ez a tevékenység ma is nagy szerepet játszik a lakosság életében. A Forgáchok, sok gombai nemesi családhoz hasonlóan a 19. század elejétől szőlőbirtokkal rendelkeztek itt. Valószínűleg a 19. század közepén építették az első nádtetejű pincéjüket a Gombához tartozó Öreghegyen, azonban az uradalom nagypincéje 1936-ban leégett. Az újpincét a régitől északabbra, Fördös Lajos intéző elgondolása alapján építették meg. A szőlőbirtok mellett 1941-ben Árpád-házi Boldog Margit tiszteletére állíttatott a család egy szobrot, amelyet a Mandulás-hegyi tulajdonosok 2005-ben felújítottak. A pinceépületet Forgách V. Károly 1945-46-ig használta, majd államosították. A „Nagy Pince” 1989-ig a marcali termelőszövetkezet kezelésében volt, majd magántulajdonba került, azóta a felújított és kibővített épület, borházként és vendéglőként működik. Az épület rétegvonalakra merőleges nyeregtetejű, lejtő felé néző fő tömegű, szépen megmunkált íves fa oromzattal, zsalus ablakokkal, tágas ácsstokos, középosztásos présház bejárattal rendelkezik.



Helyi védelem alatt álló lakóépületek

A Petőfi utca és a Kossuth utca a védett kispolgári lakóházak egész sorát vonultatják fel. Az eklektikus földszintes sorra jellemző, hogy a több mint 100 éves épületek az utcára párhuzamos nyeregtetővel állnak. A polgárosodó jellegű lakóépületek homlokzata a kapubejáróktól eltekintve szimmetrikus elrendezésű, falsávokkal tagolt, finoman díszített főpárkánnyal és egyszerű vakolatdíszekkel képzett. Az ablakok feletti szemöldökpárkányok jellegzetes elemei az épületeknek. A polgári ízlésre valló, előre gyártott kerámiaelemek és a szecessziós jellegű attikafalak is kedvelt elemei voltak a homlokzati díszítésnek. Az idő előrehaladtával megjelentek a tetőfelépítmények, a saroképületek esetében a kontyolt tetőszerkezetek és a barokkos stílusú csonkakontyolt tetők. A részben átalakult, de tömegükben, magasságukban, homlokzati nyílásrendjükben megegyező, vagy igen hasonló, zárt sorúan illeszkedő épületek teljes harmóniát és egyedi építészeti hangulatot kölcsönöznek az utcaképnek.



Helyi védelem alatt álló lakóépületek

A hagyományos falusias lakóházakra egységesen jellemző az utcára merőleges gerincű nyeregtetős, hosszanti tömegű, keskeny épületforma. Az oromfalas, oldaltornác nélküli egyszerű tömegű lakóépületek két álló ablakos homlokzatukkal néznek az utcák felé. Bejáratukat az épületek udvar felőli hossz tengelyében, általában középen helyezték el, sokszor föléjük épített fióktetővel fedett falazott mellvédes elő tornáccal. A lakóépület mögött egymást követően helyezkedtek el a gazdasági épületek és istállók, viszont a nyári konyha és a füstölő rendszerint ezekkel párhuzamosan, a telek szemben lévő oldalán kapott helyet. A polgárosodás egyik kezdeti jegye volt, hogy az oromfalas nyeregtető helyett már kontyolt tetőszerkezeteket alkalmaztak, viszont az épületek tömege még hagyományos, hosszanti. A homlokzatok dísze a hagyományos nyílásrend mellett az egyszerű vakolatkeretezés, szélső falsávok alkalmazása, illetve a keretezett oromfali padlásablakok, nyílások.



Helyi táji védelem alatt álló parkok, fasorok, facsoportok



Helyi táji védelem alatt álló parkok, fasorok, facsoportok



Szagrális emlékek

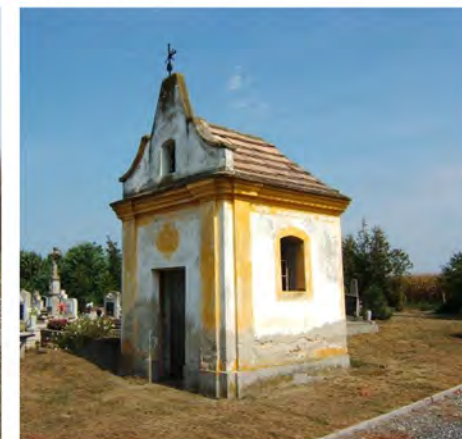
A város bel és külterületén számos, különböző korszakokban felállított kőkereszt, korpusz is felfedezhető. Legtöbbször kereszteződésekben, templomok közvetlen közelében vagy zöld környezetben állnak. Szép példa Bize városrészben a templom előtt, 1869-ben állított kőkereszt, talapzatán Mária ábrázolással. A kovácsoltvas kerítéssel körbevett magas építmény romantikus jegyeket visel. A Gyümölcslő Boldogasszony Plébániatemplom parkjában található az 1884-ben emelt Szentháromság szobor, melyet Kovács Vendel és felesége építtetett. Felújítására 1998-ban került sor. A különálló településrészek esetében nem ritka, hogy némelyik a telek utcafrontján áll. Ilyen például Bize városrészben a Szentháromság oszlop, melyet 1917-ben emeltek, vagy Boronkán az 1928-as évszámot viselő egykori homokkő feszület talapzatát képző, torzóként fennmaradt, barokkos formajegyeket tükröző szoborcsoport, mely szintén településtörténeti érték. Szép állapotban fenntartottak, helyi védelem alatt állnak.



Szagrális emlékek



A helyi védelem alatt álló szagrális emlékek mellett a településen több helyi védelem alá vont temetői érték is található. A Széchenyi úti temető kiemelkedő alkotás az 1920 körül Zsolnay kerámiából készült Kálvária együttes, melynek alkotója ismeretlen. A boronkai temetőn belül kiemelt értékű a kisméretű, barokk jegyeket hordozó temető kápolna. Tagolt koronázó párkányával, kiemelt pillérfejezetű pilaszterekkel, homorú ívű, a bejárat felett látható attikájával és a vele szemben található sírkő sorral együtt településtörténeti és építészeti értékűként védett. Szintén védett terület a régi gombai és a régi izraelita temető is, melyekben értékes síremlékek állnak.



Köztéri alkotások

Marcali rendkívül értékes város köztéri alkotásainak tekintetében. A város legrégebbi képzőművészeti alkotása a XVIII. században állított, barokk stílusú Nepomuki Szent Jánost ábrázoló kőszobor a város északi részén. A települést az elmúlt 50 évben jelentős számban emelt iparművészeti alkotások, emléktáblák és szobrok tovább gazdagították. Kisfaludy Stróbl Zsigmond által megformázott Vádló című bronzszobra 1949-ben került a Béke parkba, Berzsenyi Dániel mellszobrát pedig 1969-ben állították fel a róla elnevezett könyvtár elé. A Fésülködő nő bronzból öntött szobra szintén a Béke parkban található 1980 óta. A mészkőből készült Szabadság emlékmű Olcsai Kiss Zoltán alkotása, melyet 1970-ben emeltek a kórház parkjában. A Parasztházaspár című, fából faragott kompozíciót Polyák Ferenc iparművész készítette, mely 1979 óta a mai Kultúrális Korzó mellett áll. A város központját díszíti 1985 óta Kiss Kovács Gyula bronzdísztésű, mészkőből készült ivókútja. A legújabb képzőművészeti alkotások 2000-ben, az ezeréves évforduló tiszteletére kerültek a Széchenyi parkba. Gera Katalin Millenniumi emlékműve és Mihály Gábor által készített Kozma Sándor egykori királyi főügyész szobra is ekkor került felavatásra.



Településképet gazdagító elemek

Marcaliban számos településképet gazdagító elemmel találkozhatunk. A szobrok, emlékek nagy részét az előző fejezet mutatta be. Az egyéb utcai, vagy közterületről látható elemek – pl. kutak, a város sokszínű arcát erősítik, egységes karakterűvé alakítják az utcaképet, növelik az identitástudatot és kellemes hangulatot kölcsönöznek az utcáknak.



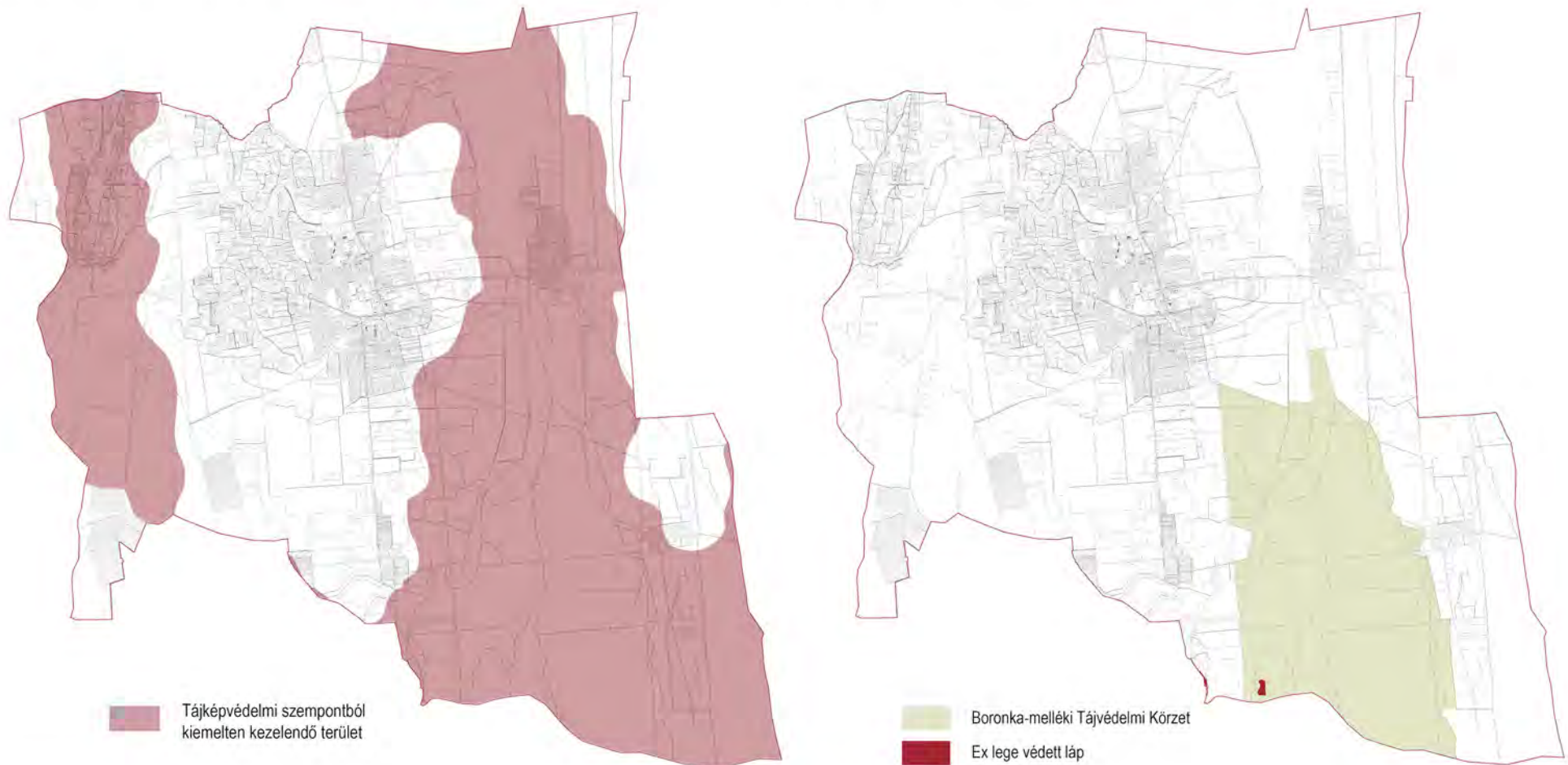
4. TÁJI- ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEINK

Marcali térsége táji-természeti értékekben rendkívül gazdag, így közigazgatási területének jelentős része természetvédelmi oltalom alatt áll. A Boronka-patak kiszélesedő völgyének rendkívül változatos természetes és természetközeli élőhelyekben gazdag térsége a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet része, továbbá a Boronka melléke kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési (Natura 2000) terület, illetve a Belső-Somogy Különleges madárvédelmi terület része. A Boronka patak völgyének védett területei az országos ökológiai hálózat magterülete, és ökológiai folyosó övezetének összefüggő rendszerét képezik. Az ökológiai hálózat övezeteibe tartozik továbbá a város nyugati határrészén lévő összefüggő erdőterület is.

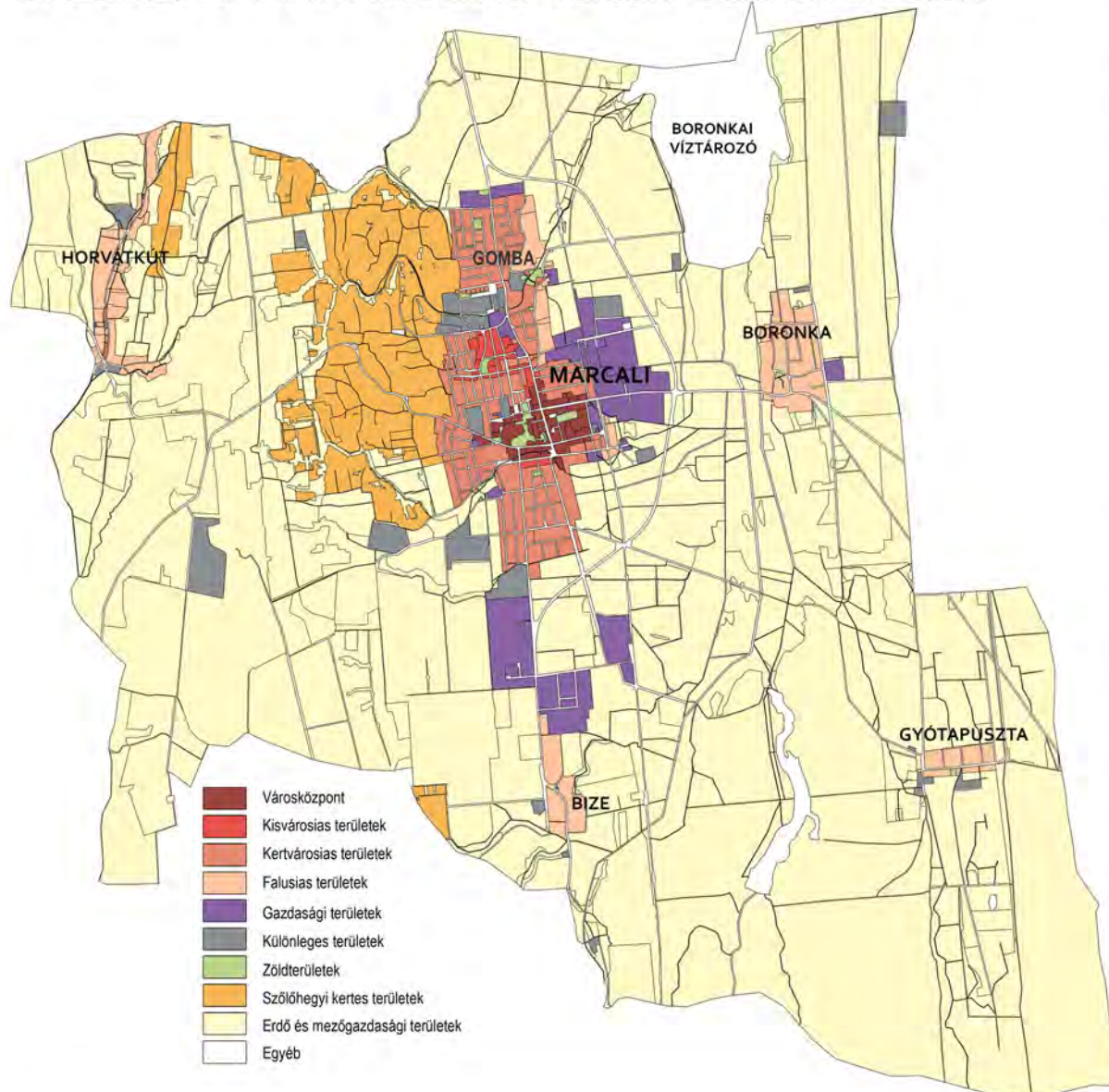


Táji- és természeti értékeink

A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek - azok természeti értékei, illetve a természetközeli jelleg által meghatározott tájkarakter miatt vagy a jellegzetes tájhasználatra tekintettel - a településképet meghatározó településkarakternek tekinthetők. Fontos ezen területek természeti állapotának megtartása, javítása, a kilátás- és rálátásvédelem megvalósítása. A települést érintő Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet nagy értékkel bír változatos élővilága miatt. A területen a lápoktól a száraz homoki gyepekig a legkülönbözőbb növénytakasulások találhatók meg. A környéken található patakok a Balaton vízgyűjtőjéhez tartoznak. A vízminőség védelmében alakították ki a város északkeleti részén a 408 hektáros víztározót. A település egyetlen forrása az egykori gombai Forgách-kastély parkjában található.



5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK



Ma a város közigazgatásilag ötös tagoltságú belterületi részből áll, ezek: Marcali, Bize, Boronka, Gyótapuszta és Horvátkút. Marcali életében jelentős változás volt, mikor 1977-ben Bize, Horvátkút, és Boronka is a város része lett. Ezek a történelem során Marcalihoz való közelségük révén már addig is osztoztak sorsában.

A máig különálló településrészek külön-külön karaktert alkotnak a városon belül, továbbra is őrzik önálló községként kialakított szerkezetüket. Bize és Boronka az alvó településrészek szerepét tölti be, ezek viszonylag közelebb esnek a város központjához. Gyótapuszta ma is külterületként nyilvántartott településrész, a többi önálló belterület.

Bize, Horvátkút és Boronka városrészek telekstruktúrája hagyományosan falusias, a nagykeres telekkialakítás és az oldalhatáron álló családi házas beépítés jellemző rájuk. Régi lakóépületei, hagyományos építészeti karaktereket hordozó utcáik folyamatosan átépülnek.

A településen 10 karakterében eltérő településrész határozható meg, melyek a mellékelt térképen kerültek - nagyobb részben - a hatályos Településszerkezeti Terv területfelhasználása alapján lehatárolásra.

Városközpont

Marcaliban a városközpont területe alkotja a legváltozatosabb településképet és funkció tekintetében a legvegyesebb karaktert. Lakófunkciója mellett, az igazgatási, kereskedelmi, szolgáltatói, vendéglátói, egészségügyi és egyházi rendeltetés koncentráltan van jelen e településrészen. Az észak-dél tengelyt jelentő, a mai város fő utcájának tekintett Rákóczi utca vonalvezetése határozott, e mellett elszórtan helyezkednek el a város legfontosabb, már a történelmi időkben kialakult középületei, többek között a Városháza, a Járásbíróság, posta. A Széchenyi utcában található a Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház, Dr. Szaplonczay Manó Integrált Kórházegysége, a Zeneiskola (volt művelődési ház) és a Noszlopy Gáspár Általános és Alapfokú Művészeti Iskola is.

A Széchenyi és a Rákóczi utcák derékszögű találkozási pontja és a mellettük kialakult, templomot is magába foglaló Boldog II. János Pál pápa tér képezi a város történelmi magját. Az organikus módon kialakult városszövet utcahálózata sűrű, beépítése zárt sorú, olykor hézagosan zárt sorú. Itt a legnagyobb a beépítettség és itt a legkisebbek a telkek. A már városiasodó településképre jellemző az utcával párhuzamos tömegű egy-két szintes polgárházak jelenléte, mely meghatározó karaktert alkot. Kiváló példa erre a Petőfi utca és a Széchenyi, illetve Kossuth utca egy része is. A város egykori nagy és kispolgári lakóházai szinte változatlan formában maradtak meg. Nagyobb részük felújított, közülük számos helyi védett épület is. A többfunkciós, városias területen, a történelmi településmag határán megjelennek a többemeletes, többlakásos társasházak, melyek földszintje sok helyen kereskedelmi és szolgáltató funkcióknak ad otthont.



Városközpont



Kisvárosias lakóterület

A kisvárosias településrészen az 1-2 emeletes sor- és láncházak, illetve a 3-4 szintes lakótelepek uralkodnak, melyek beépítésükkel és közterületi kialakításukkal a kisvárosokra jellemző jegyeket hordoznak. A többszintes épületek elszórtan helyezkednek el a zöldfelületben, mely összefogja az úszótelkes többszintes épületállományt. E területek kiemelkedő értéke az intenzív fásítottság és a nagy zöldfelületi ellátottság. Ilyen beépítési típusú utcák például a Berzsényi, Bene Ferenc, Mikszáth Kálmán és a Csomós Gergely utcák. A területen sajátos képet mutatnak a láncházak beépítései. A településrész karakteréhez hozzájárulnak a helyi jelentőségű intézmények, például a Mikszáth Kálmán utcai Általános Iskola, vagy a kisebb kereskedelmi és vendéglátó egységek.



Kertvárosias lakóterület



A laza beépítettségű kertvárosias lakóterületek szinte körülölelik a városközpont területét. A telekállományra és az úthálózatra a szabályos, mérnöki négyzethálós kiosztás jellemző. Tervszerűen kialakított városrészek, ahol az egyes részek homogén egységet mutatnak. Ezek a területek jellemzően oldalhatáron-, szabadonálló, egy-két szintes családi házas és kistársasházias beépítésűek. Az ikres és zárt sorúan épített területek jellegzetesek, a szabadon álló beépítési mód azonban viszonylag ritka. Jellemző a telken belüli nagy zöldfelületi intenzitás. Kertvárosias karaktert képvisel Nagygomba és Kisgomba legnagyobb része a Bem és a Tancsics Mihály utcáig, a Kazinczy Ferenc utca és környéke a szőlőhegy határáig, a Szilvás településrész illetve délen a Szigetvári és Kaposvári utcák térsége, azaz a teljes déli lakóterület.



Falusias lakóterület

Marcali legrégebben beépült lakóterületei valamint Horvátkút, Boronka és Gyótapuszta nagy telkes, hagyományosan oldalhatárosan beépült, családi házas lakóterületei tartoznak falusias lakóterületbe. Bize dél-keleti része, a Komáromi utca környéke, de még Marcali központi belterületén, Nagygomba településrészen a Táncsics Mihály utcától keletre eső telkek, valamint a kiscimbai Bem utca keleti teleksora is őrzi a hagyományos falusias karaktert oldalhatáron álló, utcára merőleges beépítésű, nyeregvetős népies arányú lakóházaival. A lakóházak általánosságban földszintesek, de a tetőtér beépítés is előfordul.



Horvátkút

Horvátkút fekszik a legnagyobb távolságra a városközponttól, attól nyugatra 8 km-nyi távolságra található. A település neve először 1254-ben fordul elő Huruathkut alakban. Az első lakók egy Horvát nevű birtokos kútja körül telepedtek le. Régészeti kutatások alapján a középkori, eredeti település a mai templom környékén, fent a dombon terült el. Írásos emlékekben a település története nem bővelkedik, de 1536-ban Horvátkuthy Ferencz volt a földesura, 3 adózó portával. 1550-ben Koroknai Mátyás tulajdonába került. 1542-ben felszentelték a Szent Anna tiszteletére emelt kápolnát, mellette temetőt nyitottak. A törökök kiűzése után az épületet többször restaurálták. A tornyát 1795-ben építették. A kápolna mellett telepedtek le a ferences rendi remetek, akiknek elsődleges feladata volt a környékbeliek földművelésre tanítása. A kápolnát 1912-ben bontották le, helyét a Remete dűlőben álló kereszt őrzi. 1943 tavaszán kezdték meg az új templom építését a dombtetőn kb. 1 km-re a korábbi kápolnától. A templom adakozásból, Pungor Aladár kántortanító kezdeményezésére épült. 1944-ben készült el, július 30-án, Szent Anna búcsúnapján került felszentelésre. A többi különálló településrészhez hasonlóan 1977-ben kapcsolták közigazgatásilag Marcalihoz. Az egykori egyutcás falu máig megőrizte a paraszti múltban gyökeredző jellegét és karakterét. Népi építészeti kultúrája a német ajkúak betelepítésével alakult ki. Jellemző volt a keskeny, ám hosszú lakóépület típus, azaz a két-, illetve háromosztatú parasztház. Ezek a lakóépületek gyakran magukban foglalták a gazdasági funkciókat is, például a kamrát, istállót vagy pincét. Gerendavázaz szerkezettel vagy sárfalakkal épült nádfedésűek voltak. Régi parasztházainak többségét mára átalakították, de szép példák maradtak fent.

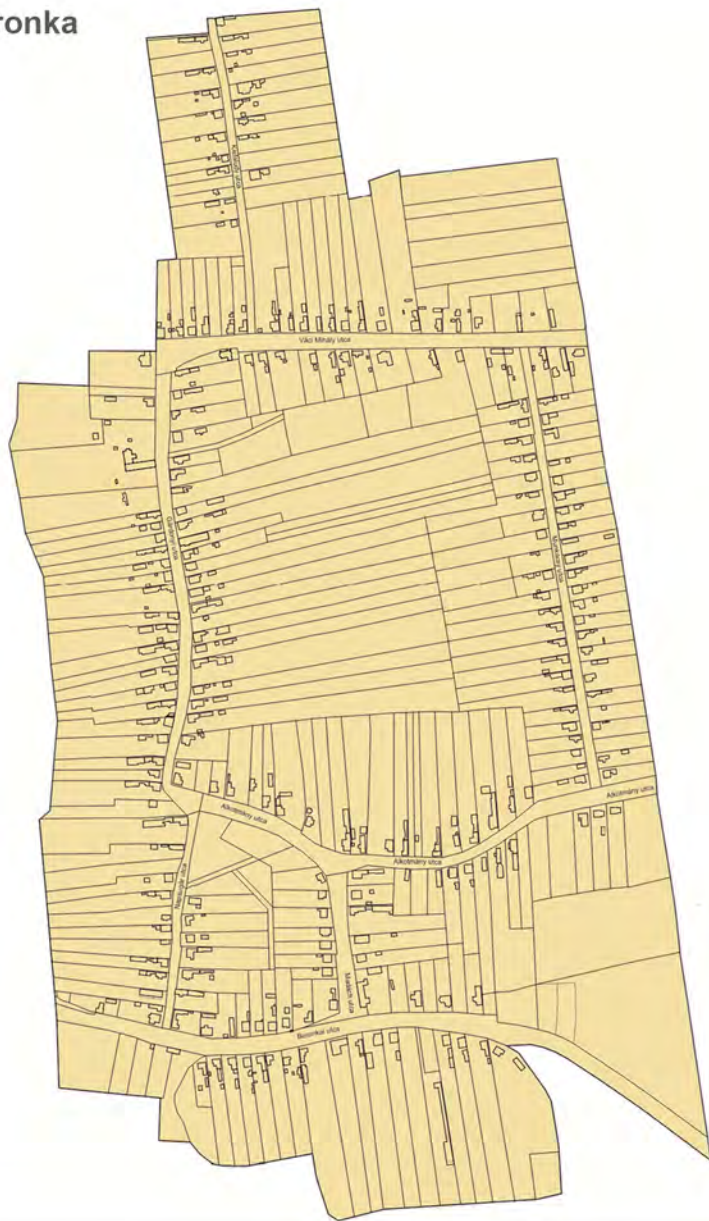


Horvátkút

Az átalakított épületeken a hagyományos arányok, tagolás még felfedezhető. Egyedi jellegzetesség, hogy rengeteg helyen megőrizték a kutakat, melyek ma a kerteket, közttereket díszítik. A településrész 177 lakóépületből áll, mely 341 fő otthonát képezi.



Boronka



Boronka ma a város keleti kapujaként funkcionál. Neve valószínűleg a Brunca névből származik. 1121-től van írásos nyoma az árpád-kori település létezésének. 1420-ban még e néven illetik, azonban egy 1321-es oklevélben már Borunka alakban fordul elő. Az egykori falut 1599-ben végzetes módon felégették a törökök, később a Széchenyi család birtokába került. Templomát eklektikus stílusban 1767-ben a Gaál család építette, melynek védőszentje Szent Borbála. A II. világháború hatalmas károkat okozott, alig maradt ép háza a településnek. Bizéhez hasonlóan hagyományos építészetéből alig maradt fent példa. 1977-től legnépesebb városrésze Marcalinak, ma 223 lakóingatlanában közel 500 léleknek ad otthont. A barátságos hangulatú településrész határában folyik a Boronkai-patak, a Tájvédelmi Körzet névadója.



Boronka



Bize



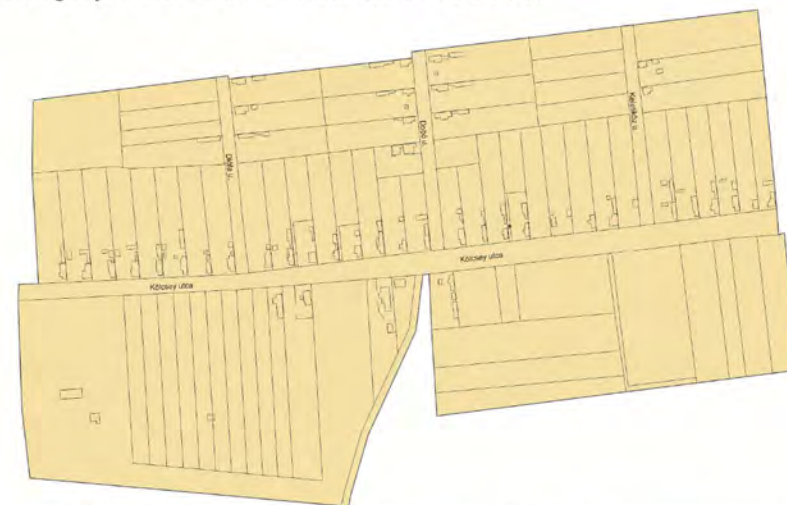
A város déli határában fekvő Bize településrész hasonló nevű birtokosáról kapta nevét. Első tulajdonosa a falunak Byzei János volt, majd 1397-ben lett a Marczalyak tulajdona. A középkori települést 1325-ben, templomát pedig 1455-ben említik az első oklevelek. Plébániás hely volt. A Hódoltság alatt a település templomával együtt elpusztult, majd 1677-től a Széchenyiek birtokát képezte. Gróf Széchenyi Ferenc 1783 és 1794 között német családok betelepítésével növelte az akkori település lélekszámát. A falu lakói az erdők, földek, szőlők műveléséből, állataik tartásából éltek. Az 1736-ban emelt Szent Vendel kápolna lebontása után a hívek 1858-ban egy nagyon szép, neoklasszikus stílusú templomot építettek, melyet szintén Szent Vendel tiszteletére szenteltek fel. Az 1960-as évektől a falu lakossága jelentősen megfogyatkozott. Önálló településként működött, majd Marcalihoz csatolták. 1977-től Bize Marcali egyik településrésze. A kicsiny településrész tiszta és rendezett. A városrész falusias hangulatú, a lakosság nagy része kertet művel. A település hagyományos szerkezetét, a hosszú, de keskeny telkekből álló telekstruktúráját még őrzi, de népi építészetéből már jóval kevesebb maradt fenn. Az egykori parasztházait átalakították, az utcával párhuzamos tömegű épületek, épületszárnyak jelentek meg cserépfedéssel. Az ingatlanokra a városi formákat ültették át, mely az egykori falvak polgárosodásának természetes velejárójaként értelmezhető. Ma 89 lakóingatlanában hozzávetőlegesen 210-en élnek.



Gyótapusztá



A legkisebb lakosságszámú településrész, Gyótapusztá ma is külterületi lakott hely. Neve feltehetően a régi magyar gyóta köznévből ered, melynek jelentése erdő, legelő. A város központjától számítva közel 8 km-nyi távolságra található dél-keleti irányban. A település egy utcából áll, jellemzően egyoldali beépítésű. Lakónépessége hozzávetőlegesen 110 fő, területén található lakások száma pedig 50 darab. Leginkább vadászházáról ismert településrész, hiszen Gyótapusztá Magyarország egyik legjobb adottságokkal rendelkező vadásztársaságának központja és a települést körülvevő erdők kiváló lehetőséget jelentenek a vadászturizmus számára.



Gyótapuszta



Gazdasági területek



A hazai tendenciának megfelelően Marcaliban is évek óta csökkenő szerepe van a mezőgazdaságnak, az ipar térhódítása jellemző. Az ipari, gazdasági területek méretükből adódóan sajátos megjelenésűek, egyes elemei kisebb városrésznyi területek, melyek főként a város külső peremén helyezkednek el (Tesco, a Ziehl Abegg Kft). Funkciójukat tekintve elsősorban kereskedelmi, termelési, raktározási és logisztikai területek tartoznak a gazdasági területek körébe.

Az újonnan épülő ipari létesítmények, vagy a szintén e kategóriába sorolt Tesco hipermarket épülete is jellegzetes dobozszerű megjelenésű. Jellemző rájuk, hogy a nagyméretű szabadonálló épületek körül kiterjedt burkolt felületek segítik a közlekedést, parkolást és rakodást. A városi szövetbe ékelődően is találhatók kisebb gazdasági területek pl. az Industrie Elektrik Kft, a benzinkutak, Marylla bőrdízmű és egyéb telephelyek.

Gazdasági területbe tartozik a Bize és Marcali közötti volt laktanya területe is.

Gazdasági területek



A városban található nagy kiterjedésű gazdasági területen általában nagy alapterületű, többnyire egyszintes csomóképületek épültek. Két nagyobb gazdasági terület alakult ki, az egyik a központi belterület északi részén található, a régi 68-as út két oldalán. Az úttól keletre a Tesco területe, nyugatra autó bemutató szalon (Bárdi Autó Zrt), szervíz és benzinkút, az Industrie Elektrik telephelye és a Tűzoltóság található.

A másik jelentős gazdasági terület (iparterület) a várostól nyugatra, a Kossuth utca végén és a Puskás Tivadar utca térségében alakult ki, itt találhatók pl. a gabonaiparhoz kapcsolódó üzemek (Concordia Zrt, a Kenyérgyár, IKR Agrokémiai Kft. Bábolna Marcali Fióktelepe). A lakóterület szélén helyezkedik el a ventilátorokat, elektromotorokat készítő és forgalmazó, már több mint 20 éve működő, a város egyik legnagyobb foglalkoztatója a ZIEHL ABEGG Marcali Kft, mellette az építőiparban jelentős szerepet játszó NOA Ép Kft. Az ipartelepen működik még használt-gumiabroncsok újrahasznosításával foglalkozó üzem is, a néhány éve betelepült Green Tyre Zrt, illetve kisebb telephelyek. A város Ipari Parkja a város központi belterületétől délre, a 68-as út két oldalán fekszik, többnyire még beépítetlenül, csaknem 80 ha terület még hasznosításra vár.

Különleges területek

A különleges területeket - mint ahogy a nevük is mutatja - a rajtuk elhelyezett vagy elhelyezhető építmények különlegessége határozza meg. A belterületen ide tartozik a városi fürdő és szabadidőközpont, a még beépítetlen turisztikai terület a Nagypincei út mentén, illetve a még be nem fejezett gyógyszálló és az autóbusz pályaudvar, valamint a sportterületek és a temetők. Külsőterületen beépítésre nem szánt különleges terület kategóriába tartoznak a mezőgazdasági majorok, vadászházak, a Boronkai víztározó mellett tervezett horgászközpont, az adóállomás a szennyvíztisztító és a hulladékgyűjtési központ.



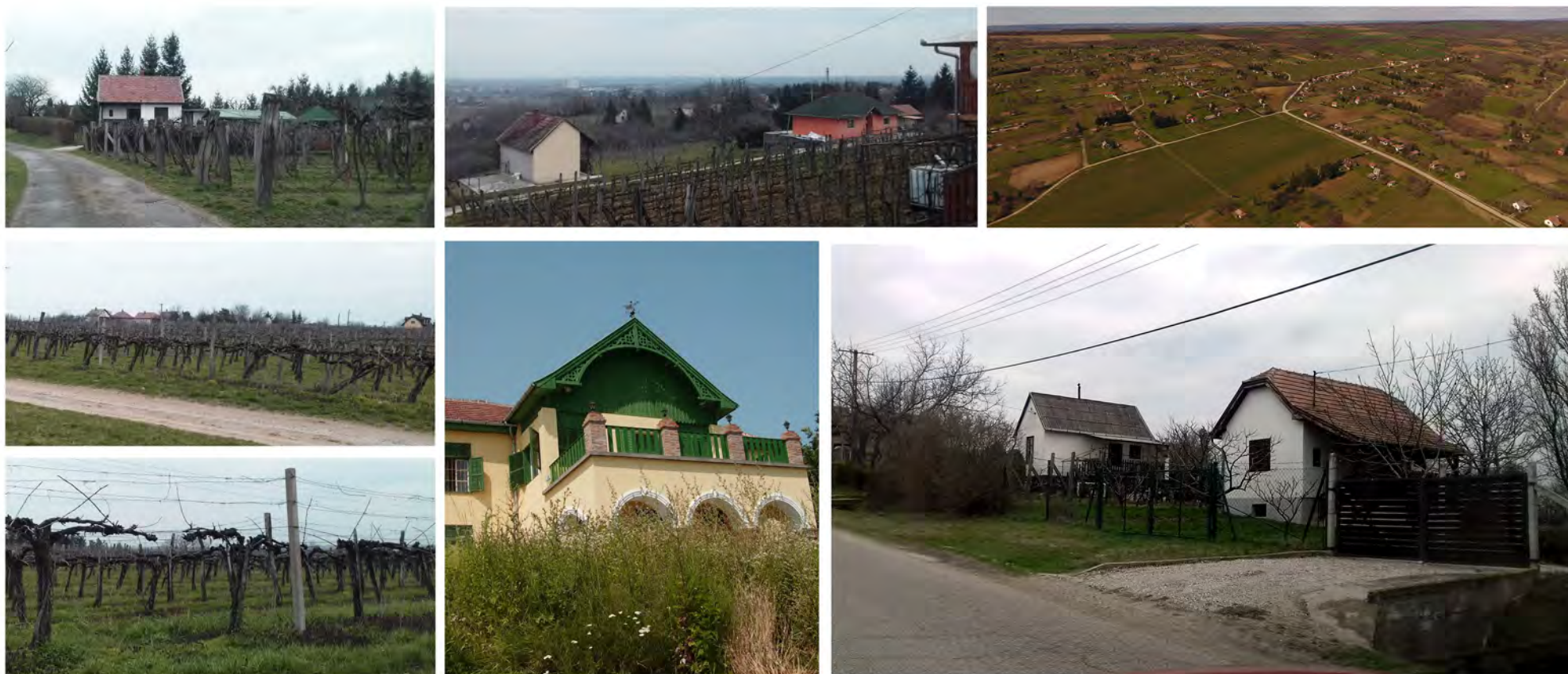
Zöldterületek

A településen több jelentős összefüggő park is található, melyek a városközpont térségében helyezkednek el. A Széchenyi park egy arborétum jellegű zöldfelület, ahol a második világháborúban elesett szovjet katonák sírjai voltak. A sírok felszámolása után – eredeti funkciójának megfelelően – ma közparkként működik, amelyben a városhoz kötődő jeles személyek szobrai is helyet kaptak. A körülötte elterülő kórház területén lévő gondozott parkban számos öreg fa áll, van köztük tölgy, vérbükk, platán, selyemfenyő és fekete dió is. A 2006-ban átadott Európa park a volt belső laktanya területén alakult ki, EU-s pályázati források felhasználásával, ma itt tartják kellemes zöld környezetben a város főbb rendezvényeit. A Béke park értékes mocsári tölgynek, vérbükknek, platánoknak, szomorúfűzeknek és nyírfáknak ad otthont. Sok évtizedes hagyomány alapján ez a rózsák parkja is, évről évre ültetnek el annyi rózsát, ahány gyerek születik abban az évben. Jelentős területtel rendelkezik még a központtól északra fekvő Berzsényi park, melyben újabban sövény labirintust is kialakítottak.



Szőlőhegyi kertes területek

Marcali a Dél-Balatoni borvidék déli részén fekszik, így a szőlőültetvények is meghatározó elemei a tájnak. A kedvező éghajlati adottságoknak köszönhetően a keletre lejtő domboldalakon emberemlékezet óta természetesen szőlőt. Korábban a bőtermő, ellenálló noha, elvira és otelló fajtákat termesztettek, de ma már népszerűbbek a nemes, oltott fajok. Szőlőhegyek a központi belterülettől nyugatra terülnek el (Közép-hegy, Borsó-hegy, Gombai-hegy), valamint Horvátkúttól keletre (Barca), Bizétől nyugatra is található egy kisebb zártkert. E területek értéke, hogy a lakosság ellátását szolgálják, a szabadidő hasznos eltöltésének biztosítanak teret. A szőlők mellett jelentős a gyümölcsstermesztés is e vidéken. Kitüntetett faj nincs, főként alma, szilva, illetve barackfákat telepítenek előszeretettel. Jó néhány paraszti porta települt egykor a szőlőhegyre, de ezek a tanyaszerű épületek nem képeztek összefüggő utcasort. A leghíresebb pince a Nagypince (Forgách-pince). Ma a város 125 lakosa él e területen, de az épületek többsége inkább csak a hétvégi házak szerepét tölti be.



Szőlőhegyi kertes területek



Erdő és mezőgazdálkodási területek

Marcali hatalmas külterületekkel rendelkezik. Külterületeit nagy kiterjedésű szántók és erdők mellett a szőlőhegyek, a vízfolyások, víztározó alkotja, de kiemelkedő még a gyepek aránya is. Marcali lakossága az '50-es évekig túlnyomórészt a mezőgazdaságból élt. Kisebb jelentőségű a szőlő- és gyümölcstermesztés. Erdőterületeinek jelentős része táj- és természetvédelmi, illetve ökológiai szempontból kiemelten érzékeny területnek számít. A Boronka-patak kiszélesedő völgyének rendkívül változatos, természetes és természetközeli élőhelyekben gazdag térsége a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet része.



Egyéb területek

Egyéb területi besorolást kapott a közlekedést szolgáló területek mellett a tájképben kiemelt jelentőségű szerepet betöltő víztározó és környezete, mely a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet részét képezi. A közel 410 hektáros víztározót a Balaton vízminőségének védelmében alakították ki a város északkeleti részén, melyet öntözés mellett haltenyésztésre is hasznosítanak. Védett növénytakarsulásai, a mocsári növényzete, sásos területei révén kiemelt jelentőséggel bír, hiszen 14 madárfaj fészkelőhelyeként szolgál. A víztározó területe több fokozottan védett fajnak is otthont biztosít.



6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Ajánlások a Városközpontra

Telepítés

Ezen a városrészen nincs az egész területre egységesen jellemző beépítési mód, többnyire zárt sorú és hézagosan zárt sorú, illetve telepszerű, szabadon- vagy oldalhatáron álló épületekkel is találkozhatunk. A zárt sorú épületek telken belüli elhelyezése az utcával párhuzamos, így nem ajánlott, ha egy épület az utca vonalától elforgatott rendszerbe van telepítve. Nagy burkolt felületek kialakítása nem ajánlott, az előkerteket - ha van - növényzettel kell borítani. A zárt sorú és részben zárt sorú beépítésű utcákban (Rákóczi utca, Kossuth Lajos utca, Petőfi utca, Templom utca) fontos a ritmus, vagyis az, hogy közel azonos szélességű és arányrendszerű házak kövessék egymást, így az átépülő ill. új épületek is ebbe a rendszerbe illeszkedjenek.



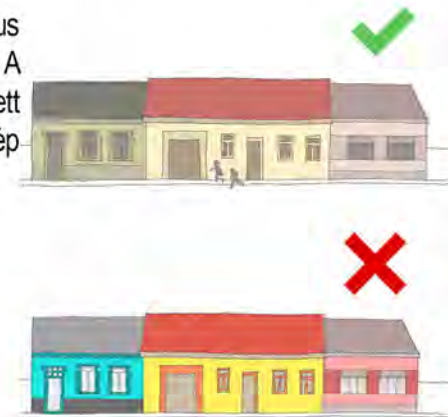
Magasság

Ezek a városrészen az épületek párkánymagassága változatos. A zárt sorúan beépített utcákban újonnan épülő, vagy felújított házak hasonló magassággal épüljenek, mint a szomszédjaik.



Szín, Homlokzatalakítás

Törekedni kell a hasonló szín- és anyaghasználatra a harmonikus utcakép érdekében. A pasztell színeket részesítsük előnyben! A homlokzatok arányrendszerét tekintve fontos a nyílások és a fedett részek aránya, a szélesség-magasság aránya. Az egységes utcakép érdekében homlokzatfelújítás a teljes épületre egységesen készüljön.



Ajánlások a Városházpontra:

Tetőhajlásszög, tetőforma

Az épületek tetőhajlásszöge változatos, a többemeletes lakóépületek többnyire lapostetősek, azonban a magastető is megengedett. A zárt sorú beépítésnél új épületeknek a meglévő, szomszédos épületekhez hasonló tetőhajlásszöggel épüljenek. A kialakult magastetős részekben főként a zárt sorú beépítésnél kerülendő a lapostető kialakítása, ez legfeljebb részfelületekre lehetséges. Kerüljük az összetett tetőket! A lakóházaknál a hagyományos cserépfedést részesítsük előnyben!



Ajánlások a Kisvárosias területekre

Telepítés

Ezek a városrészek sincs egységesen jellemző beépítési mód, többnyire zárt sorú (és hézagosan zárt sorú), telepszerű, szabadon- vagy oldalhatáron álló épületekkel találkozhatunk. A zárt sorú épületek telken belüli elhelyezése többnyire az utcával párhuzamos. Nem ajánlott, ha egy épület az utca vonalától elforgatott rendszerbe van telepítve. Nagy burkolt felületek kialakítása nem ajánlott. A zárt sorú és részben zárt sorú beépítésű utcákban (Berzsenyi utca északi része, Bajcsy Zsilinszky utca, Csomós Gergely utca) fontos a ritmus, vagyis az, hogy közel azonos szélességű és arányrendszerű házak kövessék egymást, így az átépülő ill. új épületek is ebbe a beépítésbe illeszkedjenek. A többemeletes társasházak esetében a legfontosabb az arányok megtartása.



Magasság

Ezek a városrészek az épületek párkánymagassága változatos. A zárt sorúan beépített utcákban újonnan épülő, vagy felújított házak hasonló magassággal épüljenek, mint a szomszédjaik.



Szín, Homlokzatalakítás

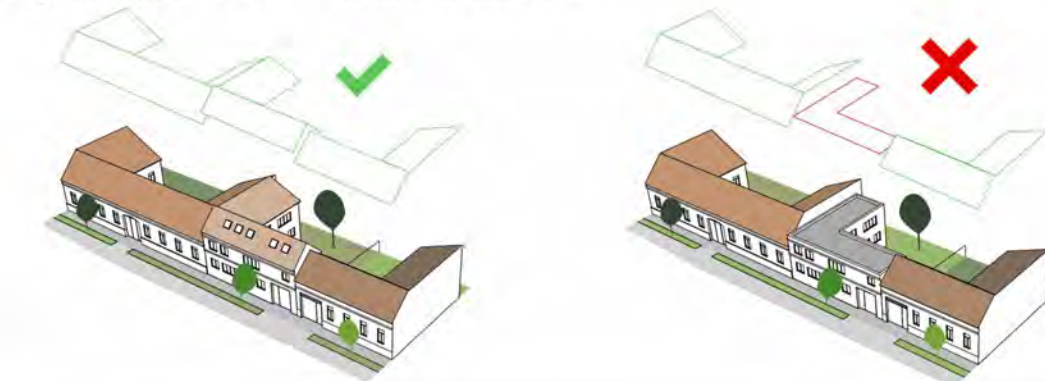
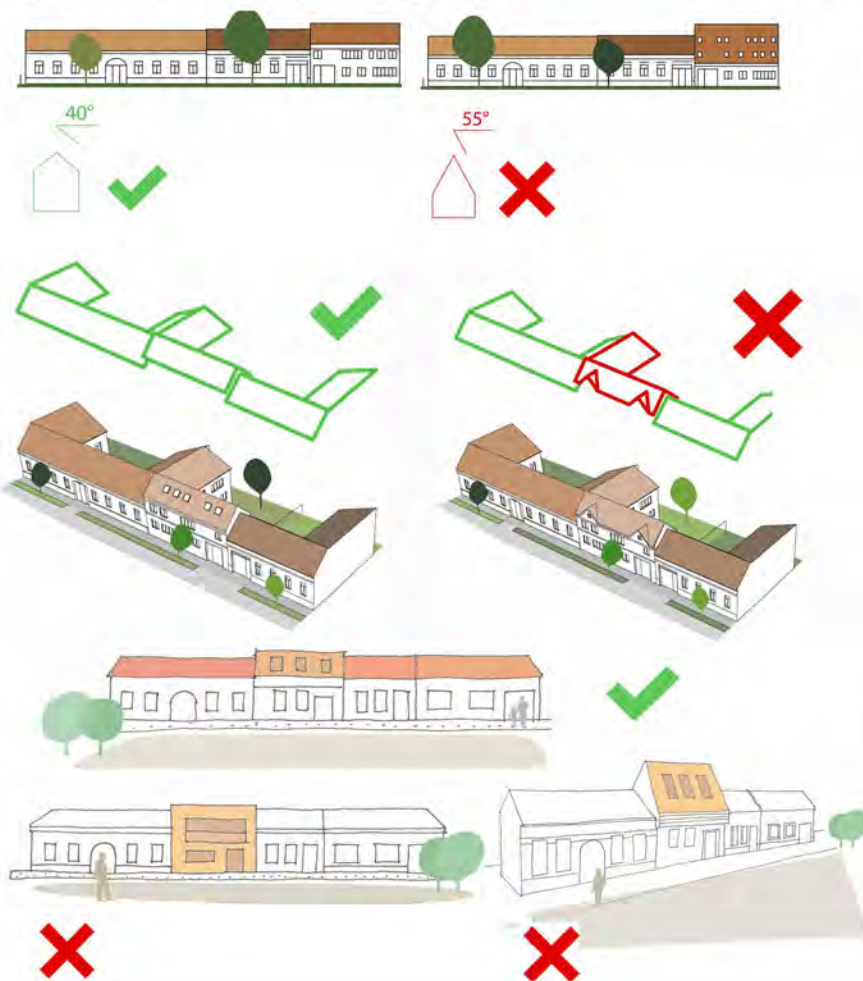
Törekedjünk a hasonló szín- és anyaghasználatra a harmonikus utcakép érdekében. A pasztell színeket részesítsük előnyben! A homlokzatok arányrendszerét tekintve fontos a nyílások és a fedett részek aránya, a szélesség-magasság aránya. Az egységes utcakép érdekében homlokzatzelújítás a teljes épületre egységesen készüljön. A gépészeti elemeket kevésbé látszó felületekre tegyük.



Ajánlások a Kisvárosias területekre:

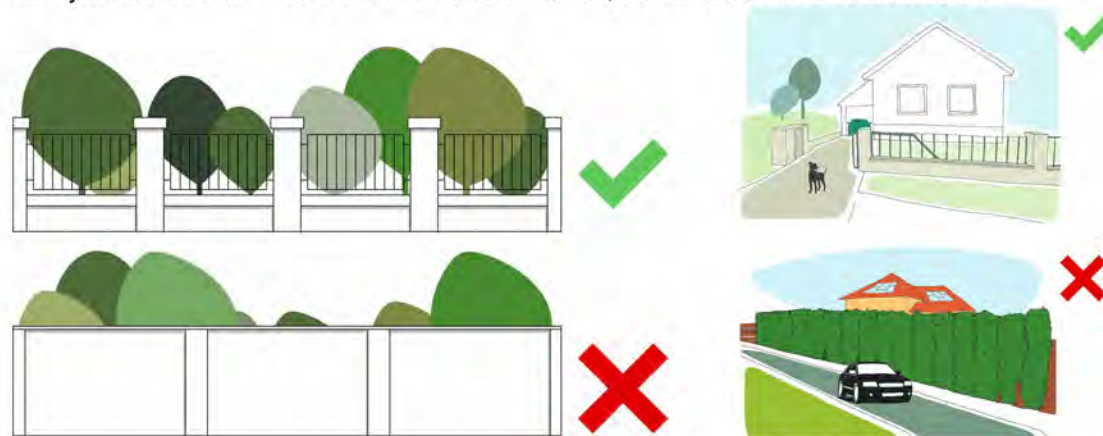
Tetőhajlásszög, tetőforma

Az épületek tetőhajlásszöge változatos, a többemeletes lakóépületek többnyire lapostetős, azonban a magastető is megengedett. Az új épületeknek a meglévő, szomszédos épületekhez hasonló tetőhajlásszöggel javasolt épülniük! A kialakult magastetős részeken (zárt sorú beépítés) kerülendő a lapostető kialakítása, ez legfeljebb részfelületekre lehetséges! Kerüljük az összetett tetőket! A lakóházaknál a hagymánvos cserépfedést részesítsük előnyben!



Kerítések

Ahol van, ott áttört kerítések létesítésére törekedjünk, a tömör és nem átlátható megoldások nem javasoltak. Jellemzőek a fém és a fa kerítések, de előfordulnak a kőkerítések is.



Ajánlások a Kertvárosias területekre

Telepítés

Ezen a városrészen többnyire oldalhatáron- vagy szabadonálló épületekkel valamint ikres beépítéssel találkozhatunk. Az épületek telken belüli elhelyezése többnyire az utcára párhuzamos és merőleges rendszerű. Az oldalhatárral legyen párhuzamos az épület oldalfala. Nem ajánlott, ha egy épület az utca vonalától elforgatott rendszerbe van telepítve. Nagy burkolt felületek kialakítása nem ajánlott. Egységes mélységgel rendelkező előkertek telepítésére törekedjünk! Az oldalhatáron álló épületek esetében (pl.: Csomós Gergely utcától délre, Noszlopy Gáspár utcától keletre eső településrészek) különösen fontos a ritmus, vagyis az, hogy közel azonos szélességű és arányrendszerű házak kövessék egymást, így az átépülő ill. új épületek is ebbe a beépítésbe illeszkedjenek.



Magasság

Az újonnan épülő, vagy felújított háznak hasonló magassággal javasolt épülniük, mint a szomszédjaiknak (földszintes, földszint+tetőtér, földszint+1).



Szín, Homlokzatalakítás

Törekedni kell a hasonló szín- és anyaghasználatra a harmonikus utcakép érdekében. A pasztell színeket részesítsük előnyben! A homlokzatok arányrendszerét tekintve fontos a nyílások és a fedett részek aránya, a szélesség-magasság aránya. Az egységes utcakép érdekében ezt tartjuk szem előtt. A gépészeti elemeket kevésbé látszó felületekre tesszük.



Ajánlások a kertvárosias területekre:

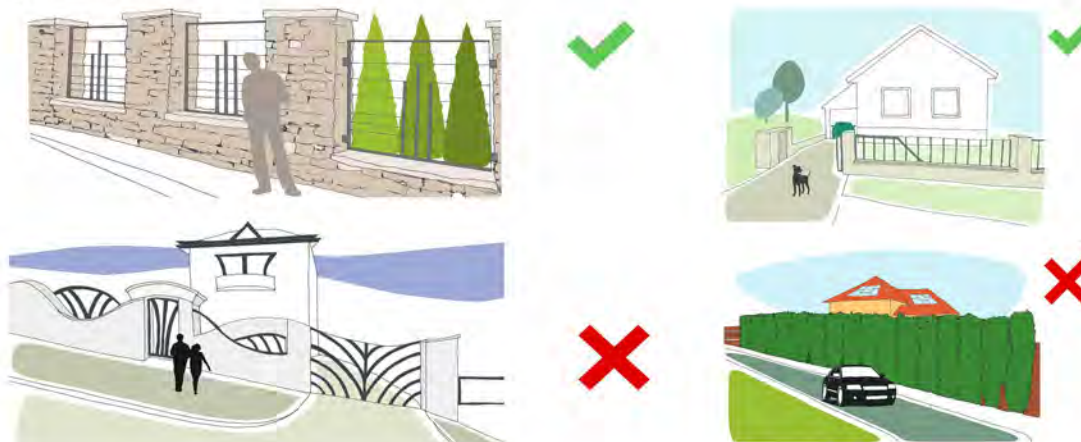
Tetőhajlásszög, tetőforma

Az épületek tetőhajlásszöge változatos, az épületek többnyire magastetővel rendelkeznek. Az új épületeknek a meglévő, szomszédos épületekhez hasonló tetőhajlásszöggel ajánlott épülniük. A kialakult magastetős részeken nem ajánlott a lapostető kialakítása, ez legfeljebb részfelületekre ajánlható! Kerülni kell az összetett tetőket! A hagyományos cserépfedést részesítsük előnyben!



Kerítések

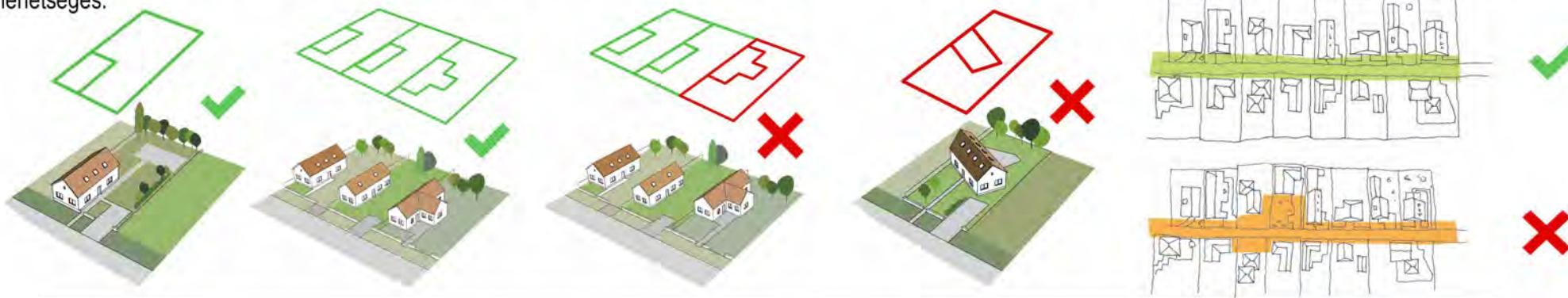
Áttört kerítések létesítésére kell törekedni, a tömör és nem átlátható megoldások nem ajánlottak. Jellemzőek a fém és a fa kerítések, de előfordulnak a kőkerítések is. Telepített tujasor kerüendő!



Ajánlások a Falusias területekre (Marcali, Horvátkút, Boronka, Gyótapusztá, Bize):

Telepítés

Az épületek szinte kivétel nélkül oldalhatáron állnak, így lehetőleg oldalhatárra javasolt az új épületeket is telepíteni. A fő épületek tetőgerince jellemzően párhuzamos az oldalhatárral. A nagy burkolt felületek kerülendők! A kialakult beépítésű építési övezetekben új épület építése a kialakult állapothoz igazodva ill. a tömbben kialakult előkerttel lehetséges.



Terepalakítás

Különösen Horvátkút településrészen fontosak az alábbiak. Terepre illesztésnél törekedjünk a lehető legkevesebb földmunkára. A legjobb megoldás az épület, vagy a kerítés részleges bevágása. Az épület illeszkedjen a szintvonalakra! Lehetőség szerint kerüljük a nagy támfalakat!



Magasság

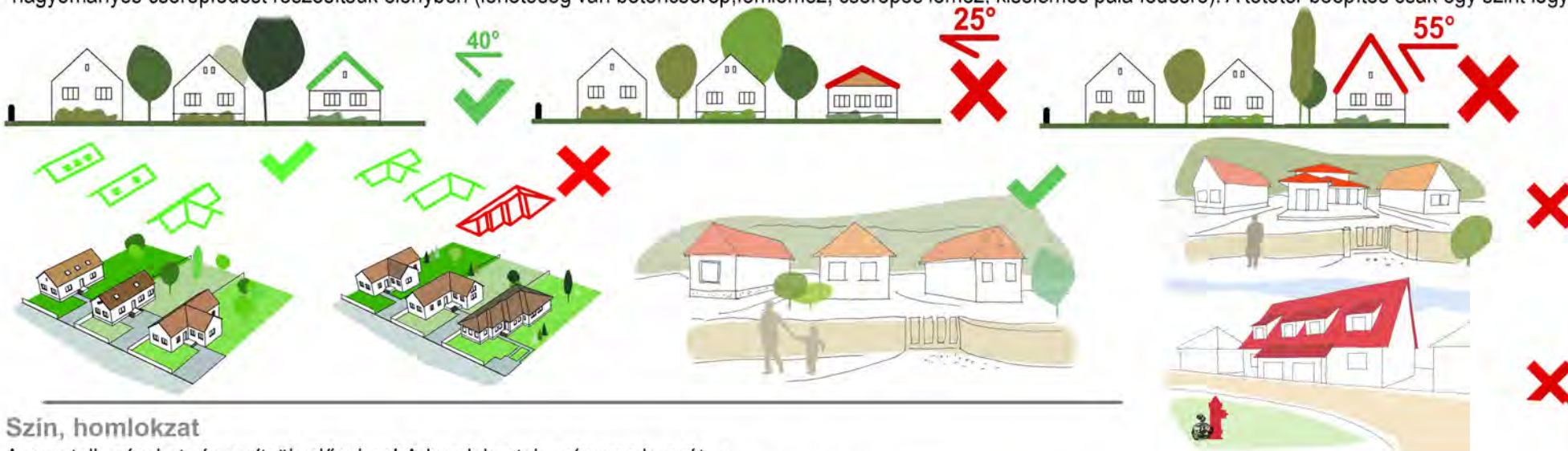
A településrészen az épületek közel azonos párkánymagassággal rendelkeznek. Hagyományosan az egyszintes épületek a jellemzőek. A továbbiakban is az előzőekhez hasonló magasság kialakítására törekedjünk! Az egységes utcakép kialakítására figyeljünk!



Ajánlások a Falusias területekre (Marcali, Horvátkút, Boronka, Gyótapuszta, Bize):

Tetőhajlásszög, tetőforma

A meglévő épületek közé épülő új épületeknél hasonló tetőhajlásszöget alkalmazzunk. Az új házak építésénél a szomszédos épületekhez illeszkedjünk. Azonban a melléképületek eltérő hajlásszöggel is épülhetnek, de az egy telken lévő épületek illeszkedjenek egymáshoz! Kerüljük a lapostetők és az összetett tetők létesítését! A hagyományos cserépfedést részesítsük előnyben (lehetőség van betoncserép, fémlemez, cserepes lemez, kiselemes pala fedésre)! A tetőtér beépítés csak egy szint legyen.



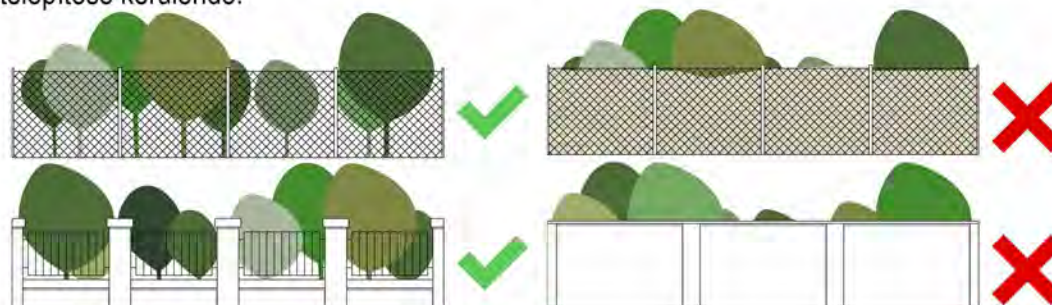
Szín, homlokzat

A pasztell színeket részesítsük előnyben! A homlokzatok arányrendszerét tekintve fontos a nyílások és a fedett részek aránya, a szélesség-magasság aránya. A homlokzat anyaghasználatát lehet: téglát, kő, fa, üveg, pasztell vakolat. A melléképületek homlokzata anyagában és színében illeszkedjen a főépület homlokzatához. A teljes homlokzatot növényzettel ne takarjuk!



Kerítések

Az áttört kerítések a kívánatosak, a tömör, nem átlátható megoldások kerülendők. Kerüljük az embernél magasabb kerítések és a szögcsatorna kerítések létesítését! Tujasor telepítése kerülendő.



Ajánlások a Gazdasági területekre:

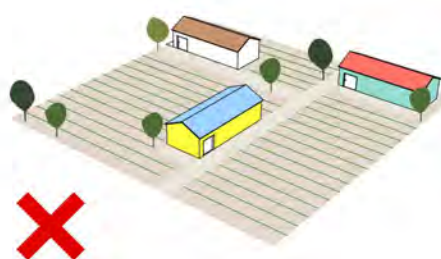
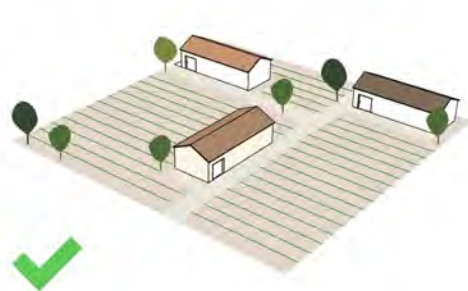
Telepítés

Többnyire szabadonálló épületek dominálnak. Az épületek elhelyezése és a telkek alakítása lehetőleg derékszöges rendszerben legyen! Az épület oldalvonala a telek oldalhatárával lehetőleg párhuzamos legyen. Ügyeljünk a kellő faállomány telepítésére! Ha lehet, kerüljük a tájképet zavaró, túlzóan nagy épületeket!



Szín

A visszafogott színek érvényesüljenek! Nem elfogadható a tájba nem illő rikító színek használata. Törekedni kell az egy telken elhelyezett épületek egységes kinézetére.



Magasság

Törekedjünk az egységes magasság kialakítására. A tájból túlzóan kiemelkedő, a növényzetnél sokkal magasabb épületek kerülendők, csak szükség esetén épüljenek.



Ajánlások a Szőlőhegyi kertes területekre:

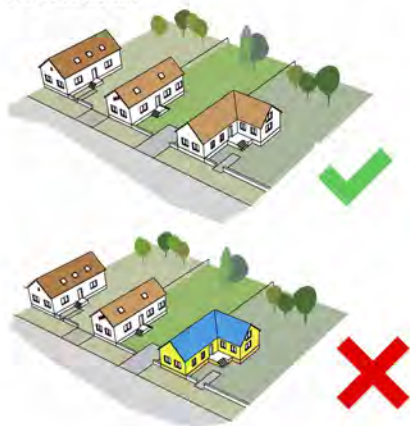
Telepítés, terepalakítás

A Szőlőhegyen ritkábban, szellősebben építkeznek, nagy zöldfelületek jellemzőek. A beépült részekben jellemzően oldalhatáron vagy szabadonálló épületek létesülnek. Az épületek elhelyezése az utakkal párhuzamos és merőleges rendszerű. A nagy burkolt felületek mindenképpen kerülendők! A terepre illesztésnél törekedjünk a lehető legkevesebb földmunkára, az épületek elhelyezésénél kerüljük a jelentős bevágásokat és feltöltéseket!



Szín

A színek harmonizáljanak egymással, a pasztell színek domináljanak. Nem elfogadható a rikító színek használata!



Tetőforma

Az épületeknek közel azonos tetőhajlásszöggel ajánlatos rendelkezniük, mint a szomszédos épületeknek. Kerüljük a bonyolult tetőformákat és a tetőtér beépítést!



Kerítések

Kerüljük a kerítések létesítését (vadkerítés kivétel)!



Magasság

Az új épületek illeszkedjenek a szomszédos épületek magasságához.



7. MAI AJÁNLOTT PÉLDÁK

Városmagközpont

Épületek

A városmagközpontban található intézményekre és lakóingatlanokra egyedi adottságok érvényesek. A zárt sorúan beépült településrészen az új épületeket, építményeket a meglévő állapothoz igazodóan kell elhelyezni és kialakítani úgy, hogy azok a történeti fejlődés során kialakult telekstruktúrát és helyi építészeti karaktert tükrözzék. Az újonnan épülő, vagy felújításra kerülő ház arányaival, tömegformálásával, formavilágával, építészeti motívumaival, igényes utcaképi megjelenésével és az utcához való viszonyával alkalmazkodjon a már meglévő épületállományhoz! Zárt sorú beépítés esetén az épületek tetőgerince legyen párhuzamos az utca vonalával, arányai közel azonosak legyenek és tükrözzék a helyi jellegzetességeket! Tömeg- és homlokzatalakításuk, anyaghasználatuk szintén a hagyományos építészeti stílushoz igazodjon! Ezen felül az utcai homlokzat alakításánál fontos a díszítések és a nyílászárók ritmusa. A régi, polgárházak is alakíthatók korszerű épületekké, hiszen a legfontosabb cél a tradicionális építészeti elemeket megőrző épületállomány kialakítása és fenntartása, melyek azonban képesek a mai igényeket is megfelelően kielégíteni. Ezért például az udvari homlokzatokon a hagyományoktól eltérő elemek is alkalmazhatók, amennyiben azok negatívan nem befolyásolják az értékes utcaképet.



Tömegformálása, felújítása, szín-, anyaghasználat



Arányrendszere, díszítettsége, színhasználat



Arányrendszere, színhasználat



Arányrendszere, anyag-, színhasználat



Arányrendszere, anyag-, színhasználat



Arányrendszere, tömege, anyag-, színhasználat



Arányrendszere, anyaghasználat (nyílások)



Aránya, színhasználat

Városközpont

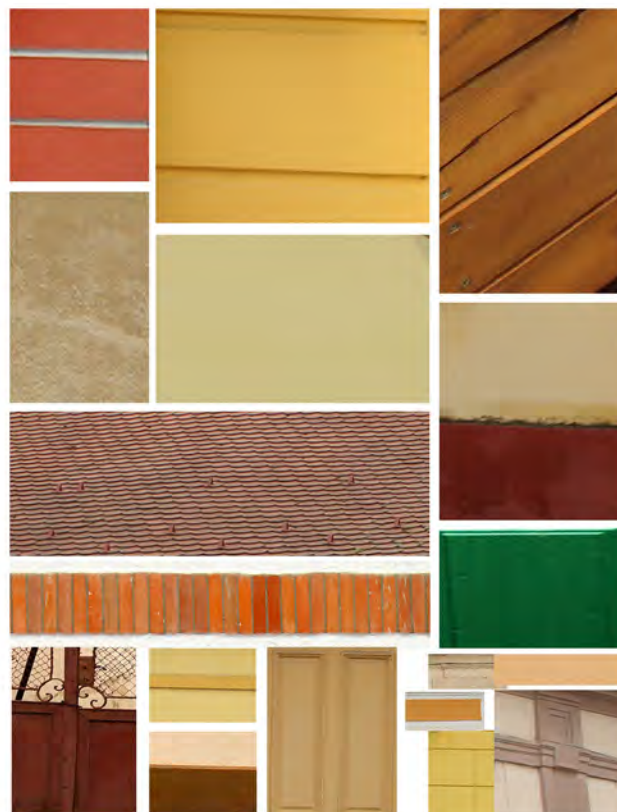
Kerítések

A településrészen jellemzően nagy fakapukkal találkozhatunk, de ahol van kerítés, ott kerüljük az embernél magasabb kialakítást és a szögesdrót alkalmazását! A középületeknél akár el is hagyható a kerítés.



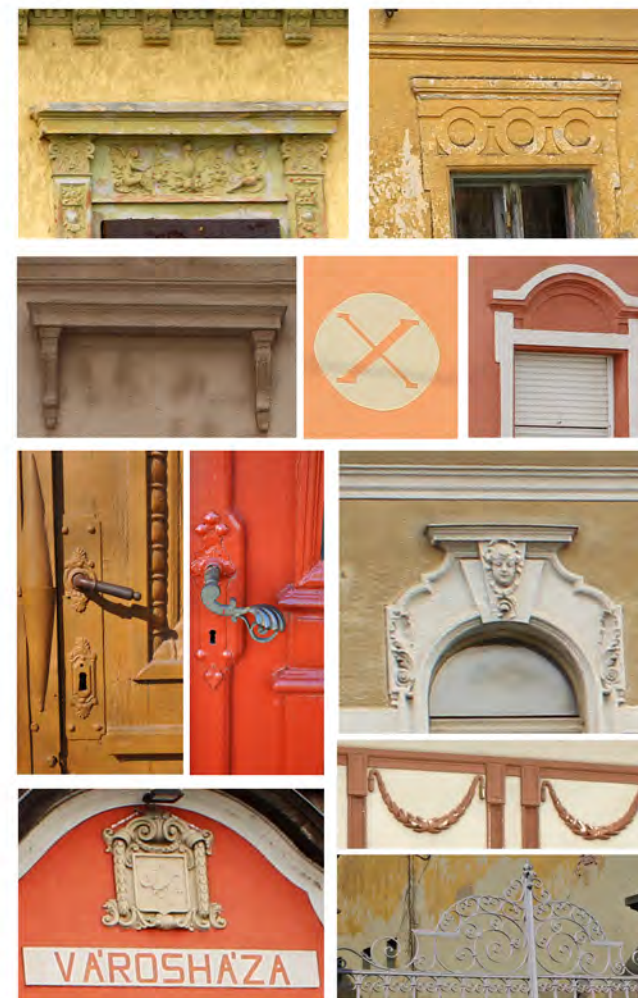
Anyag- és színhasználat

A homlokzatokon használjuk a környéken alkalmazott anyagokat. A tetőkön leginkább a hagyományos cserép az elfogadott, de alkalmazható még: betoncserép, cserepes lemez, kiselemes pala, korcolt lemezfedés. Mindenképpen a fa nyílászárókat részesítsük előnyben! Ajánlott anyagok: téglá, kő, fa, üveg és pasztell vakolat, a rikító színeket kerüljük!



Díszek, részletek

Meglepően sok apróbb díszítéssel találkozunk a településen. Jellegzetesek az ablak körüli faldíszek, motívumok. Sajátosak a kapu- és kerítésdíszek is.



Városközpont

Ablakok

Elterjedtek a homlokzati síkból kiemelkedő, ablak körüli gazdag díszítések, melyek meghatározó szereppel bírnak a településrész arculata tekintetében. Megfigyelhető, hogy minél módosabb volt egy épület, annál markánsabb kialakítású volt ez a díszítés is. Részesítsük előnyben a fából készült, osztott ablakokat, melyek önmagukban is szép díszei lehetnek az épületeknek! Törekedni kell a redőnytokok elrejtésére.



Városközpont

Kapuk

A településen nagy hagyománya van a domináns bejáratoknak, kialakításuk jelképezte a településen az adott család anyagi helyzetét. A kapuk többnyire fából, természetes hatású színhasználattal készültek.



Kertek

A városrészen előkertek ritkán fordulnak elő, a lakóépületek körül igényes zöldfelületekkel találkozhatunk, és a település egészén meghatározóak a nagy, gondozott intézményi park jellegű zöldfelületek. A homlokzatot teljes egészében ne takarjuk ki. A telepített tujasor kerülendő! A városközpontban lévő parkok és nagyobb intézménykertek szintén értékes elemei a településnek.

Néhány javasolt növényfajta: Kerti orgona (*Síringa vulgaris*), Puzspáng (*Buxus sempervirens*), Kökény (*Prunus spinosa*), Közöséges borbolya (*Berberis vulgaris*), Őszirozsa fajok (*Aster* sp., *Rosa* sp.), Platan (*Platanus acerifolia*), Hárs fajok (*Tilia* sp.), Gyertyán (*Carpinus betulus*), Fűzek (*Salix*), Fenyőfélék (*Pinus* sp.).



Kisvárosias területek

Épületek

A kisvárosias településrészen található épületek tömegükkel, léptékükkel merőben eltérnek a település családi házas, illetve kertvárosias karakterű területeitől. Az emeletes, többalakos lakóházak az úszótelkek nagyobb méretéből következően is nagyobb épülettömegeket eredményeznek. Ezen típusú lakóépületek közös jellemzője, hogy lakásegységeik egyszerre, egységesen készült terv alapján, a tulajdonosok egyedi igényeinek figyelembe vétele nélkül épültek meg. Ezért tervezésük, létesítésük helyett a kézikönyv e fejezetében nagyobb figyelem kell, hogy forduljon a fenntartásuk, felújításuk során végbemenő változásokra. Általános szabály, hogy nem lehet külön egységeket önállóan felújítani, ez kizárólag az egész lakóháza vonatkozó tervvel lehetséges, hogy megőrizhető maradjon az egységes megjelenés. Sosem szabad kizárólag egy-egy lakás saját igényeit kiszolgálni (homlokzatfestés, hőszigetelés kialakítás, erkélybeépítés).



Tömegformálása, arányrendszere, méretei, léptéke, anyag-, színhasználata követendő



Színhasználata, felújítása követendő



Színhasználata, ritmusossága követendő

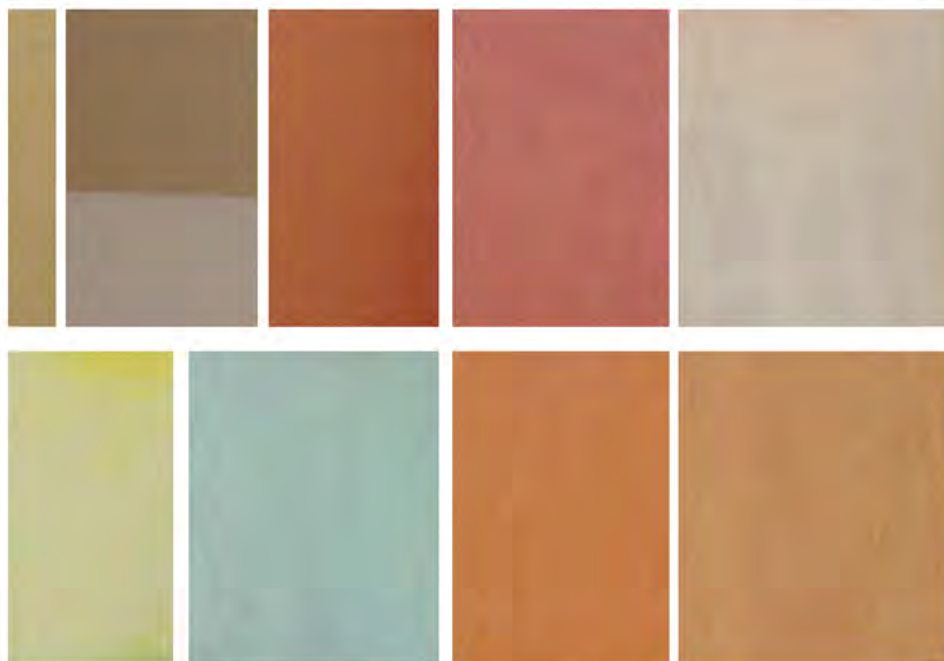


Aránya, színhasználata, homlokzatformálása követendő

Kisvárosias területek

Anyag- és színhasználat

A kisvárosias településrészek épületei időben későbbi kialakításúak, mint a városközpont polgárházai. A többi karakterterülettel ellentétben itt a lakóingatlanok általában lapostetősek, ritkábban nagyobb fesztávú magastetős épületek, melyek tetőfedése változatos anyaghasználatú (cserép, betoncserép, bitumenes lemezfedés). A többlakásos lakóépületek építészeti kialakítása egyszerű, legtöbbször díszítésmentes, vakolt homlokzatúak. A homlokzati vakolatarchitektúrára a világosabb tónusú pasztellszínek javasoltak. Rikító színek alkalmazásával ne emeljük ki még jobban környezetükből az építészeti karakterüknél fogva amúgy is eltérő épületállományt. Kerülni kell az öncélú grafikai elemek megjelenését, és a homlokzatfelület túl sok féle színárnyalattal való festését, illetve a túl kicsi felületekre való bontását.



Ablakok

A nyílászárók méretei az épülettömegekhez arányosan illeszkednek. Anyagukat tekintve általában fa vagy műanyagszerkezetek. Ajánlott, hogy felújítás során hőszigetelő szerkezetek kerüljenek beépítésre. Esztétikailag kedvező megjelenést nyújt az a ház, ahol a nagy egybefüggő felületen az ablakok és ajtók egyforma színben, típusban és ritmusban jelennek meg. Az ablakok kihangsúlyozásának kedvelt eszköze a festett keret.



Kertvárosias, falusias területek

Épületek

A településrészen az új épületeket, építményeket a meglévő állapothoz igazodóan kell elhelyezni és kialakítani úgy, hogy azok a történeti fejlődés során kialakult, jelenlegi telekstruktúrát és helyi építészeti karaktert megőrizték. Az újonnan épülő, vagy felújításra kerülő ház illeszkedjen a meglévő épületekhez arányaival, tömegformálásával, kialakult formavilágával, építészeti motívumaival, utcaképi megjelenésével, utcához való viszonyával. Az épületek alakítása egyszerűsége törekedjen, arányai közel azonosak legyenek a meglévővel, és tükrözze a helyi jellegzetességeket! Az épületek tömeg- és homlokzatalakítása, anyaghasználata a hagyományos építészeti karakterhez igazodó legyen! A homlokzat alakításánál fontos az aránykövetés, a ritmus és a nyílászárók arányai. Az egytraktusos parasztházak, kubus jellegű épületek és hosszúházak korszerű épületekké alakíthatók. A legfontosabb az épületek utcai homlokzata, az udvari homlokzatokon hagyományoktól eltérő elemek alkalmazhatók, amennyiben nem látszanak az utcáról.



Tömegformálása, színhasználata követendő



Kialakítása, arányrendszere, színhasználata követendő



Tömege követendő



Kialakítása, tömege, színhasználata követendő



Aránya, anyaghasználata



Tömege, anyaghasználata



Aránya, tömege, színhasználata követendő



Anyag-, színhasználata, felújítása

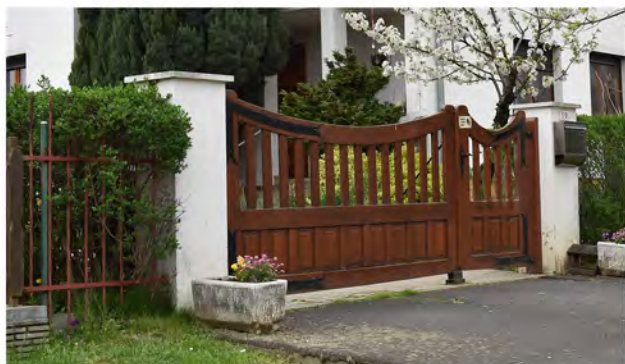


Tömege, anyag-, színhasználata követendő

Kertvárosias, falusias területek

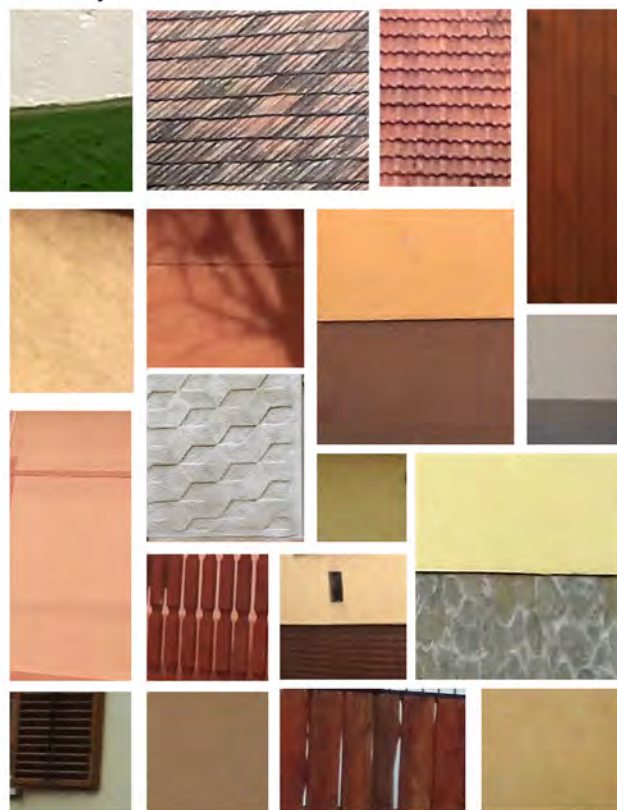
Kerítések

A településrészen jellemzően fakerítéseket és fémkerítéseket láthatunk. Kerüljük az embernél magasabb és a szögesdrót kerítéseket! A természetes színek domináljanak!



Anyag- és színhasználat

Alkalmazzuk a hagyományos anyagokat a homlokzatokon. A tetőkön leginkább a hagyományos cserép az elfogadott (alkalmazható még: betoncserep, cserepes lemez, kiselemes pala, korcolt lemezfedés). Mindenképpen a fa nyílászárókat részesítsük előnyben! Homlokzatokon alkalmazható: téglala, kő, fa, üveg és pasztell vakolat. A pasztell színek domináljanak!



Ablakok

Elterjedtek az ablakok körüli festett keretek és a padlásszellőzők. Ezek meghatározóak a település arcúlatában. Részesítsük előnyben a fából készült osztott ablakokat!



Horvátkút

Épületek

A településrészen az új épületeket, építményeket a meglévő állapothoz igazodóan kell elhelyezni és kialakítani úgy, hogy azok a történeti fejlődés során kialakult, jelenlegi telekstruktúrát és helyi építészeti karaktert megőrizték. Az épületek ha lehetséges, az északi telekhatárra épüljenek oldalhatáros módon. Az újonnan épülő, vagy felújításra kerülő ház illeszkedjen a meglévő épületekhez arányaival, tömegformálásával, kialakult formavilágával, építészeti motívumaival, utcaképi megjelenésével, utcához való viszonyával. Az épületek egyszintesek legyenek, arányaik közel azonosak legyenek a meglévőhöz, és tükrözzék a helyi jellegzetességeket! Az épületek tömeg- és homlokzatalakítása, anyaghasználata az építészeti karakterhez igazodó legyen! A homlokzat alakításánál fontos az aránykövetés, a ritmus és a nyílászárók arányai. Cél a mai igényeknek megfelelő, hagyományos építészeti elemeket őrző épületállomány kialakítása a településrészen.



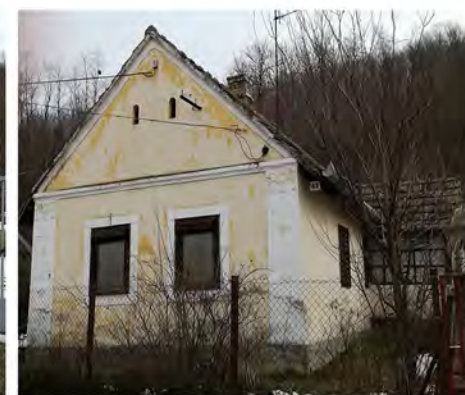
Tömegformálása, arányai, szín-, anyaghasználat



Arányrendszere, szín-, anyag használata



Arányrendszere, színhasználat



Arányrendszere, tömege, színhasználat



Arányrendszere, tömege, anyag-, színhasználat



Arányrendszere, tömege, anyag-, színhasználat



Arányrendszere, tömege, anyag-, színhasználat

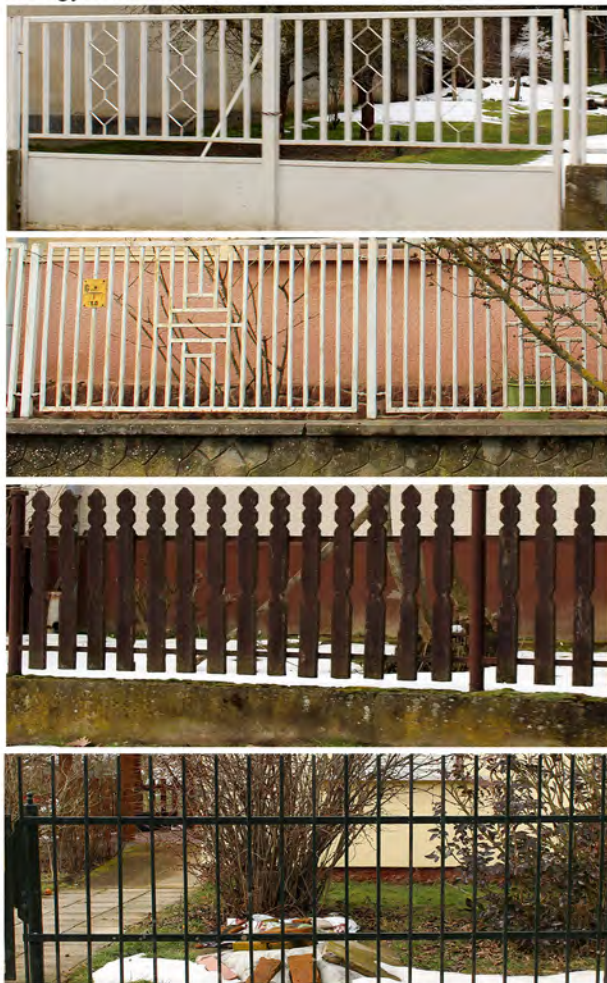


Tömege, színhasználat

Horvátkút

Kerítések

A településrészen jellemzően fémkerítéseket és fakerítéseket láthatunk. Kerüljük az embernél magasabb kerítéseket! A középületeknél pedig elhagyható a kerítés.



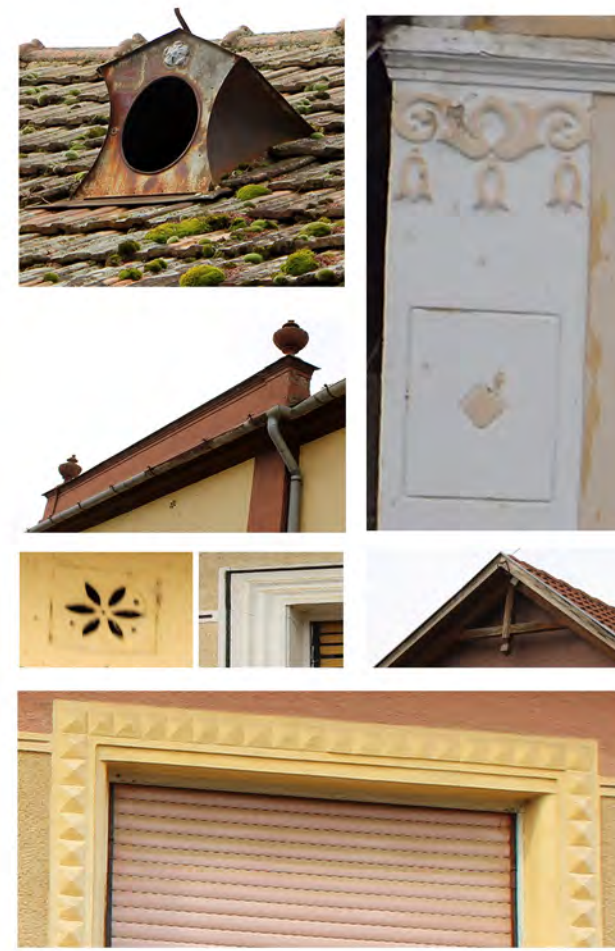
Anyag- és színhasználat

Alkalmazzuk a természetes és hagyományos anyagokat, a vakolt felületeket a homlokzatokon. A tetőkön leginkább a hagyományos cserép az elfogadott. Mindenképpen a fa nyílászárókat részesítsük előnybe! A pasztell színek domináljanak!



Díszek, részletek

Apróbb díszítésekkel találkozhatunk a településrészen. Jellegzetesek az ablak körüli faldíszek, motívumok. Szintén jellegzetesek a kerítésdíszek.



Horvátkút

Ablakok

Elterjedtek az ablakok körüli enyhe, homlokzati síkból kiemelkedő keretek. Ezek mind meghatározóak a település arculata tekintetében. Részesítsük előnyben a fából készült osztott ablakokat!



Kertek

Magántelken belül változatos a kép, bizonyos épületek az utcafrontra épültek, ezeknél az oldalkert vonzó képet mutathat az utca felé. A kicsit hátrébb épült házak előtt igényes előkerteket láthatunk. A homlokzat teljes kitakarását kerülni kell! A telepített tujasor kerülendő!

Néhány javasolt növényfajta: Kerti orgona (*Síringa vulgaris*), Puszpáng (*Buxus sempervirens*), Kék nőszirm (*Iris germanica*), Nagy méteang (*Vinca major*), Kókény (*Prunus spinosa*), Közönséges borbolya (*Berberis vulgaris*), Őszirózsza fajok (*Aster sp.*, *Rosa sp.*), Platán (*Platanus acerifolia*), Hárs fajok (*Tilia sp.*), Gyertyán (*Carpinus betulus*), Közönséges dió (*Juglans regia*), Fűzek (*Salix*).



Boronka Épületek

A Boronkai településrészre bemutatott jó példákra is a Horvátkútnál leírt szabályok és ajánlások vonatkoznak.



Tömegformálása, arányai, díszítettsége



Tömeg, szín-, anyag használata



Arányrendszere, tömege, szín-, anyaghasználata



Arányrendszere, tömege, színhasználata



Arányrendszere, tömege, anyag-,színhasználata



Arányrendszere, tömege, anyaghasználata



Arányrendszere, tömege, anyaghasználata

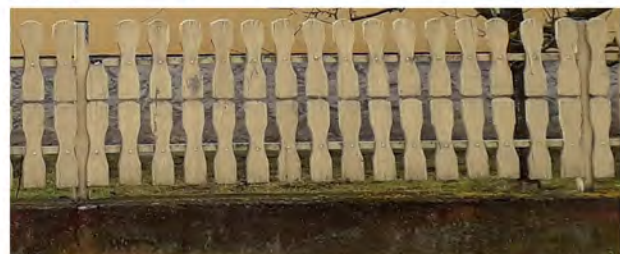


Arányrendszere, tömege, anyaghasználata

Boronka

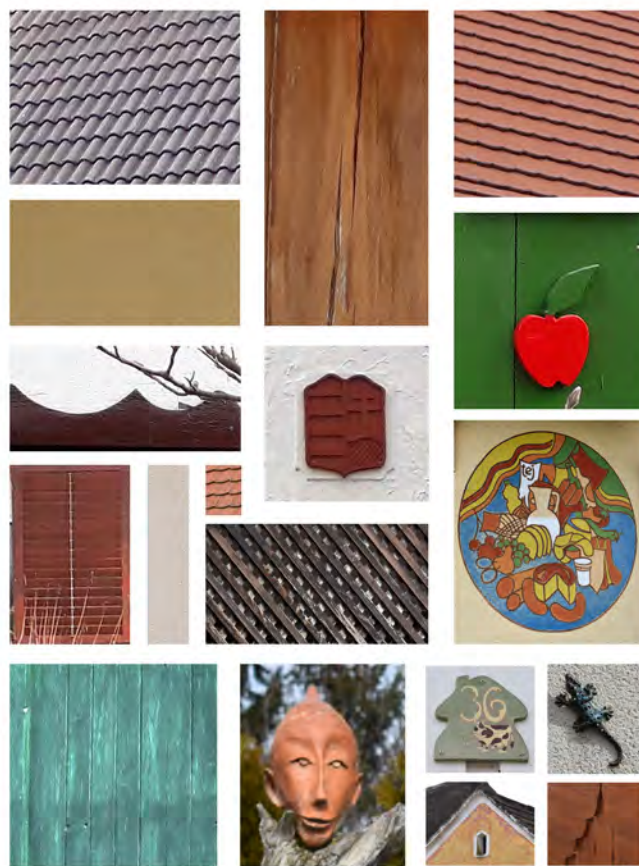
Kerítések

A településrészen jellemzően fémkerítéseket és fakerítéseket láthatunk. Kerüljük az embernél magasabb kerítéseket!



Anyag- és színhasználat, részletek

Alkalmazzunk természetes és hagyományos anyagokat, vakolt felületeket a homlokzatokon és kerüljük a kisebb struktúrájú anyagokat. A tetőkön leginkább a hagyományos cserépfedést részesítsük előnyben. Lehetőleg fa nyílászárókat alkalmazzunk! A pasztell színek domináljanak, a rikító színeket kerüljük!



Ablakok

Jellegzetesek az ablak körüli faldíszek, motívumok. Több épületen megtalálhatóak a falusi építészetre jellemző padlásszellőzők (istenszemek).



Bize Épületek

A Bizei településrészen bemutatott jó példákra is a Horvátkútnál leírt szabályok és ajánlások vonatkoznak.



Tömegformálása, arányai



Tömeg, szín-, anyag használata



Aránya, tömege, szín-, anyaghasználata



Arányrendszere, tömege, színhasználata



Arányrendszere, tömege, anyag-, színhasználata



Arányrendszere, tömege



Arányrendszere, tömege, anyaghasználata



Arányrendszere, tömege, színhasználata

Bize

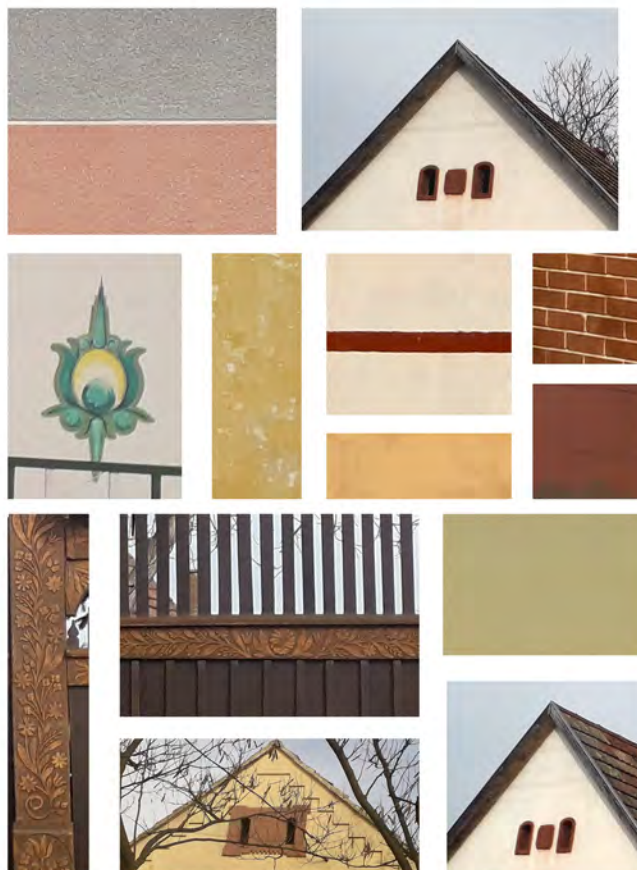
Kerítések

A településrészen jellemzően fémkerítéseket és fakerítéseket láthatunk. Kerüljük az embernél magasabb kerítéseket!



Anyag- és színhasználat, részletek

Alkalmazni kell a természetes és hagyományos anyagokat, a vakolt felületeket a homlokzatokon és kerülni kell a kisebb struktúrájú anyagokat. Lehetőleg fa nyílászárókat építsünk be! A pasztell színek domináljanak!



Ablakok

Jellegzetesek az ablak körüli faldíszek, motívumok.
Rejtsük el a redőnytököket.



Gyótapusza

Épületek

A településrészen bemutatott jó példákra is a Horvátkútnál leírt szabályok és ajánlások vonatkoznak.



Tömegformálása, arányai



Szín-, anyag használata



Arányrendszere, tömege, színhasználata



Arányrendszere, tömege, anyag-, színhasználata



Arányrendszere, tömege, anyag-, színhasználata



Gyótapusza

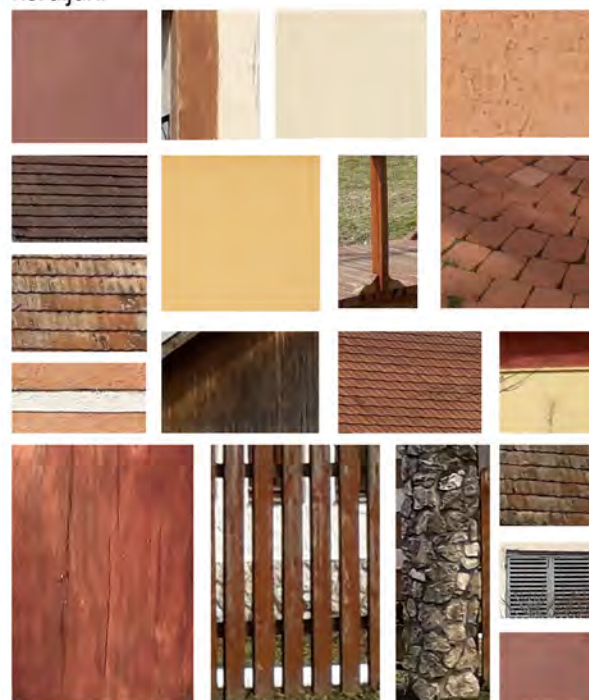
Kerítések

A településrészen jellemzően fémkerítéseket és fakerítéseket láthatunk. Kerüljük az embernél magasabb kerítéseket!



Anyag- és színhasználat

Alkalmazzunk természetes és hagyományos anyagokat, vakolt felületeket a homlokzatokon és kerüljük a kisebb struktúrájú anyagokat. A tetőkön leginkább a hagyományos cserépfedést részesítsük előnyben. Lehetőleg fa nyílászárókat építsünk be! A pasztell színek domináljanak, a rikító színeket kerüljük!



Díszek, részletek

Jellegzetesek az ablak körüli faldíszek, motívumok. Több épületen megtalálhatóak a falusi építészetre jellemző padlásszellőzők (istenszemek).



Szőlőhegyi kertes területek

Épületek

A területen a pincék és a présházak az uralkodóak, vagyis a szőlőműveléssel és gyümölcsstermesztéssel kapcsolatos funkciók elhelyezése indokolt a településrészben. A nádfedeles épületek szép színfoltjai a településnek.



Anyag- és színhasználat, kémények

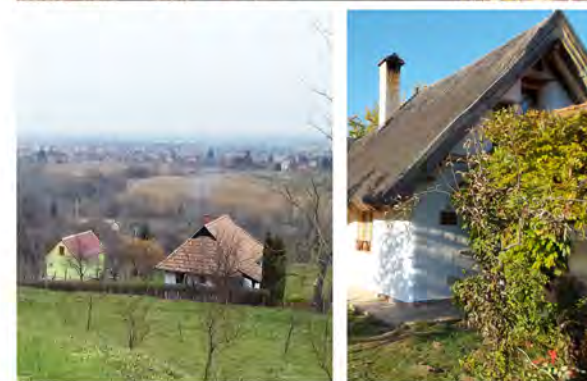
Természetes anyagokat és természetes színű vakolt felületeket kell a homlokzatokon alkalmazni. A tetőkön leginkább a hagyományos kerámia cserép és a nád kívánatos. Elsősorban fa nyílászárókat építsünk be! A pasztell színek uralkodjanak (leginkább fehér)!



Kertek

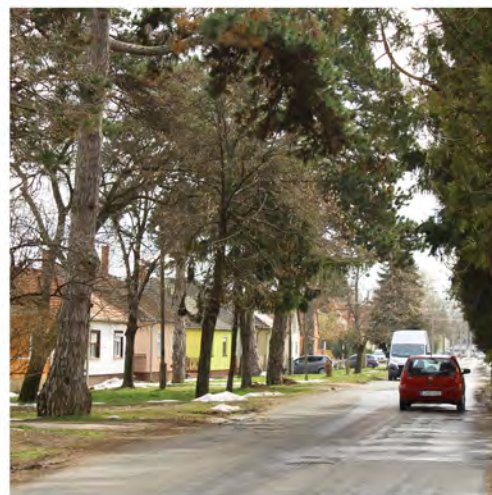
A kert itt leginkább művelési céllal létesül, ahol a szőlőművelés és a gyümölcsstermesztés a jellemző. Emellett az épületek közvetlen közelében jellemzőek kisebb növénykiültetések és futónövények.

Néhány javasolt növényfaj: Bortermő szőlő (*Vitis vinifera*), lilaakác (*Wisteria sinensis*), kerti margaréta (*Chrysanthemum maximum*), Kerti orgona (*Syringa vulgaris*), Kökény (*Prunus spinosa*), Közönséges borbolya (*Berberis vulgaris*), Közönséges dió (*Juglans regia*), cseresznye (*Cerasus* sp.), Mandula (*Prunus*



8. UTCÁK, TEREK

A város több kisebb-nagyobb teresséssel rendelkezik, melyeken többnyire gondozott zöldfelületek, különböző köztéri alkotások, szobrok, emlékművek kapnak helyet. Az utcaképet meghatározzák a fasorok, zöldsávok, valamint bizonyos területeken az előkertek is. A szűkebb utcákban azonban ritkán találkozhatunk zöldfelületekkel, többnyire helyhiány miatt. A látvány javítása, valamint a növények védelme érdekében javasolt a légkábelek létesítése helyett a közművek földbe fektetése. Utcafásításhoz alkalmazott növények megválasztása során figyeljünk az egyöntetűsége, valamint a jó törzsnevelő és várostűrő képességükre.



9. ZÖLDFELÜLETEK

Marcali közterületeit magas zöldfelületi arány jellemzi, valamint jelentős növényállománnyal rendelkeznek az egyes intézményekhez kapcsolódó kertek is. Az utcaképet nagy mértékben meghatározzák az értékes faállományú fasorok, melyek főként a szélesebb utak mentén, a település központi részén helyezkednek el.



10. REKLÁMOK, REKLÁMHORDOZÓK

A reklámfelületek nagy része a városközpontban, illetve annak térségében található. Az új reklámok és reklámhordozók egységes rendszerben kerüljenek kialakításra. A hirdetőeszközök létesítésénél figyelembe kell venni az épületek arányrendszerét is. A cégeknek a homlokzatok szerves részét kell alkotniuk, harmonizálni kell az épülettel (szín, anyag, forma) ezért azokat az épülettel együtt ajánlatos megtervezni.



11. EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

A lakóterületeken a gépészeti elemek elhelyezése, ill. kialakítása az oromfalon, utcai homlokzaton nem lehetséges! Ilyen gépészeti elemek (például klímaberendezés kültéri egysége, turbókazán, szellőzőnyílások és egyéb elemek) elhelyezése, illetve parabolaantenna felhelyezése az utcáról nem látható helyen történjen meg.

Napelem, vagy napkollektor csak tetősíokban, vagy a kert kevésbé látható helyén önállóan is elhelyezhető, de utcai tetőzetre lehetőleg ne kerüljön!



FORRÁSJEGYZÉK

Irodalom:

Andrássy A. - Bősze S. - Cséby G. - Erdősi F. - Gál J. - Gunst P. - Kanyar J. - Knézy J. - Magyar K. - Marics J. - Mérey Kl. - Sági. K. - Marcali története, Várostarténeti tanulmányok
Kiadó: Marcali Városi Önkormányzat, Marcali, 1991.

Dr. Gál J. - Várostarténet diákoknak

Kiadó: Helytörténeti Múzeum és Múzeum Alapítvány, Marcali, 1996.

Dr. Gál J. - Marcali - ma prózában és képekben

Kiadó: Marcali Polgármesteri Hivatal, Marcali, 1990

Dr. Gál J. - Marczali képekben századunk elejéig

Kiadó: Marcali Városi Tanács, Marcali, 1989

COLOR-STÚDIÓ - Marcali városportré

Kiadó: Somogy Megyei Vállalkozói Központ

Nagy Á. - Korzózás Marcaliban

Kiadó: Marcali Város Önkormányzata

Dr. Paál L. - A XXI. század küszöbén - Marcali

Kiadó: CEBA KIADÓ, Budapest, 2002.

Dr. Tihanyi Csaba - Örökségvédelmi hatástanulmány

Képek:

www.hungaricana.hu

www.mvkkvar.hu

www.forgachpince.hu

www.marcali.hu

www.kozterkep.hu

www.muemlekem.hu

www.szoborkereso.hu

www.mapire.eu

www.gyotaitv.hu

www.wikipedia.org

www.termesztbolond.hu

www.stvsz.com www.fotoport.hu

www.kastelyok.com

www.kti.szie.hu



IMPRESSZUM

Megbízó

Marcali Város Önkormányzata

8700 Marcali, Rákóczi utca 11.

Telefon: Tel: 36-85-501-001

E-mail: polghiv@marcali.hu

Honlap: <http://marcali.hu>

Polgármester: Dr. Sütő László

Főépítész: Virányi István

Készítő

Város és Ház Bt.

1149 Budapest, Várna utca 12-14.

Telefon/fax: 06-1-340-2382

E-mail: varoseshaz@varoseshaz.hu

Honlap: www.varoseshaz.hu

Ügyvezető: Bárdosi György

Vezető tervező: Bárdosi Andrea

Készítők: Gerencsér Dorina, Tahi-Tóth Orsolya, Péter-Szepessy Fruzsina, Bárdosi Andrea, Bárdosi György

Fotók: Gerencsér Dorina, Péter-Szepessy Fruzsina, Bárdosi György, Tahi-Tóth Orsolya, Virányi István, Nagy Szabolcs

Légifotó: Civertan Bt

Drón: Horváth Tamás, Hamberger György

Budapest, 2018. augusztus